

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-20 30 00
www.hkr.se

EXAMENSARBETE

Hösten 2013

Lärarytbildningen

Boys don't cry

**En studie om hur åtta 5-6 åringar konstruerar kön
utifrån normbrytande barnböcker**

Författare

Rebecca Grönlund
Oscar Lundberg

Handledare

Ingrid Lindahl

Examinator

Britten Ekstrand

www.hkr.se

Boys don't cry

En studie om hur åtta 5-6 åringar konstruerar kön utifrån normbrytande barnböcker

Abstract

Denna studies syfte är att undersöka hur barn konstruerar kön utifrån normbrytande barnböcker. Därmed vill vi skapa förståelse för hur barn kan tänka och resonera kring könskonstruerande. Studiens upplägg är inspirerat av Davies (2003) forskning och den teoretiska utgångspunkten är den feministiska poststrukturalismen. För att söka svar på våra frågeställningar har vi använt oss av en kvalitativ metod, vilken har integrerat en kombination av boksamtal och barnintervjuer. Undersökningsgruppen bestod av åtta 5-6 åringar, varav det var lika många barn av respektive ålder och kön. Genomförandet ägde sedan rum vid två olika tillfällen, det ena med 5-åringarna och det andra med 6-åringarna. Böckerna vi utgick ifrån var *Kenta och barbisarna* och *Så gör prinsessor*, utifrån dessa hade vi sedan formulerat intervjufrågor som diskuterades under boksamtalen. Därefter analyserades materialet i förhållande till den feministiska poststrukturalismen. Resultatet har stora likheter med Davies (2003) slutsatser, detta trots att hennes undersökning genomfördes på 1980-talet. Vi kan konstatera att det inte skett någon större förändring gällande barns syn på könskonstruktion. Majoriteten av barnen i vår undersökning intog så kallat traditionella diskurser gällande hur en flicka respektive pojke ska vara. Dock upplevde vi att de under diskussionernas gång kunde ändra sitt förhållningssätt och acceptansen för normöverskridandet ökade.

Ämnesord: Feministisk poststrukturalism, könskonstruktion, genus, kön, normbrytande barnböcker, boksamtal, barnintervjuer

Innehållsförteckning

FÖRORD	5
1. INLEDNING.....	6
1.1 SYFTE	7
1.2 BEGREPPSDEFINITION	7
2. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	9
2.1 FEMINISTISK POSTSTRUKTURALISM	9
2.1.1 <i>Diskurs</i>	9
2.1.2 <i>Språk</i>	11
2.1.3 <i>Makt</i>	11
2.2 HUR FLICKOR OCH POJKAR GÖR KÖN, ENIIGT BRONWYN DAVIES	12
2.2.1 <i>Bronwyn Davies syn på genus och kön</i>	12
2.2.2 <i>Feministiska sagor som metod</i>	13
2.2.3 <i>Att bryta mot de traditionella normerna</i>	14
3. AKTUELL FORSKNING	16
3.1 HISTORISKT PERSPEKTIV PÅ GENUS OCH KÖN	16
3.2 KÖN OCH GENUS UNDER 2000-TALET	17
3.3 KÖNSKONSTRUKTION I FÖRSKOLA OCH FÖRSKOLEKLASS	18
4. STUDIENS PRECISERADE FRÅGESTÄLLNINGAR	21
5. METOD	22
5.1 INSAMLING AV DET EMPIRISKA MATERIALET	22
5.1.1 <i>Urval</i>	22
5.1.2 <i>Boksamtal</i>	23
5.1.3 <i>Barnintervjuer</i>	24
5.1.4 <i>Genomförande</i>	25
5.2 ETISKA ÖVERVÄGANDE	27
5.3 BEARBETNING AV DET EMPIRISKA MATERIALET	28
5.4 STUDIENS TROVÄRDIGHET OCH RIMLIGHET	29
5.5 METODDISKUSSION	30
6. RESULTAT OCH ANALYS.....	32
6. 1 POJKSAK, FLICKSAK, LEKSAK?	32
6.1.1 <i>Detta är en pojksak, medan detta är en flicksak</i>	32
6.1.2 <i>Både flickor och pojkar kan leka med</i>	36
6.1.3 <i>Vi har många barbiedockor på förskolan, men inga pangare</i>	37
6.2 DET FINNS POJK- OCH FLICKKLÄDER, ELLER?	38
6.2.1 <i>Det är knäppt att pojkar har klänning eller det är helt okej?</i>	40
6.3 ROSA, BLÅ LILA OCH GRÖN – FINNS DET POJK- OCH FLICKFÄRGER?.....	42
6.3.1 <i>Rosa kläder på pojkar är löjligt</i>	42

6.3.2 Färgen rosa är helt okej eller till och med snygg på pojkar	43
6.4 ISHOCKEY, BALETT, JAKT... Är sporter och hobbyer könsbestämda?	45
6.4.1 Somliga sporter kan både flickor och pojkar syssla med	45
6.4.2 Köra cross och jaga är mer för pojkar, balett är för flickor, eller?	47
6.5 VEM RÄDDAR VEM: PRINSESSAN ELLER PRINSEN?	48
6.5.1 Prinsar ska rädda prinsessor, så är det i filmerna	49
6.5.2 Jag har sett jättemånga prinsessor på tv som slåss med svärd	50
6.6 ATT KLÄ UT SIG TILL SPIDERMAN ELLER PRINSESSA, DET ÄR FRÅGAN	51
6.7 SAMMANFATTNING AV RESULTAT	53
7. DISKUSSION	55
7.1 FÖRSLAG PÅ VIDARE FORSKNING	59
REFERENSER	60
BILAGA I	
BILAGA II	

Förord

Vi vill härmed rikta ett stort tack till barnen som deltog i vår undersökning, utan er hade detta inte varit genomförbart. Likaså vill vi tacka vår engagerade handledare Ingrid Lindahl som gett värdefull feedback och goda råd under resans gång. Vi vill även tacka våra familjer som har stått ut med oss, trott på oss och stöttat oss till hundra procent.

Sist, men verkligen inte minst, vill vi tacka varandra för ett digert arbete med många timmar tillsammans, många intressanta diskussioner och framför allt många härliga skratt.

Stort tack!

Kristianstad, 2014

Rebecca Grönlund

Oscar Lundberg

1. Inledning

Den här studien handlar om hur barn konstruerar kön med utgångspunkt i normbrytande barnböcker. Undersökningen är inspirerad av Bronwyn Davies (2003) studie *Hur flickor och pojkar gör kön*, vilken vi redogör för senare i detta arbete. I likhet med Davies (2003) forskning har således även vi studerat hur barn uppfattar och konstruerar kön.

På den sociala nätverkssidan *Facebook* hittade vi en dag (2013-11-04) en länk med en bild från klädkedjan *Zara*. Bilden visade en röd tröja med texten *Boys don't cry*. Först trodde vi att det var ett skämt. En tröja med detta budskap år 2013! Vi undersökte saken närmre och mycket riktigt, *Zara* säljer denna tröja till pojkar i åldern 3-36 månader.

I dagens samhälle är mycket uppdelat utifrån könsstereotypa mönster, vilket är något vi inte kan undgå att se. Detta nämner också Hillevi Lenz Taguchi i förordet på Davies (2003) bok *Hur flickor och pojkar gör kön*. Om vi exempelvis går i klädes- eller leksaksaffärer är de i de flesta fall uppdelade enligt principen att det söta och rosa dominerar på "flicksidan", medan "pojksidan" domineras av det tuffa och blåa. Precis som tröjan som *Zara* säljer, vilken belyser en "tuff" sida som förespråkar att pojkar inte gråter. Det är i detta samhälle, som är uppdelat i "flickigt" respektive "pojkit", som barnen växer upp och ska skapa sitt sociala kön och sin identitet. Davies (2003) poängterar att könet, i meningen genus, inte är någonting som är självklart när barnet föds. Ett kön menar hon istället, utifrån den feministiska poststrukturalismen, är någonting som respektive individ skapar genom att delta i olika kontexter. Då använder och väljer människan olika diskurser¹ som finns tillgängliga, vilket är beroende av situationen som personen deltar i. De rådande diskurserna kan vara olika med tanke på om barnet exempelvis umgås med sina föräldrar, leker med sina kamrater eller är i affären. Vidare förklarar Davies (2003) att vi därmed har många olika identiteter, allt beroende på sammanhanget.

Genus och jämställdhet är något som vi båda har stort intresse för och som är av största relevans för oss blivande pedagoger att ha kunskap om. I *Lpfö 98* (Läroplan för förskolan) (Skolverket, 2010) och *Lgr11* (Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet) (Skolverket, 2011) betonas bland annat vikten av ett genusmedvetet arbetssätt, där

---

¹ Under rubriken 2.1.1 *Diskurs* förklaras diskursbegreppet.

traditionella könsmonster ska motverkas. I förskolans och skolans verksamhet ska alla barn få möjlighet, utan att begränsas av stereotypa könsmonster, att testa sådant som de är intresserade av. Detta är en del av vårt uppdrag som pedagoger. Eftersom det i många fall i dagens samhälle är så tydligt vad som ”tillhör” pojkarna respektive flickorna så undrar vi, med bakgrund i Davies (2003) forskning, hur barn i 5-6 årsåldern kan reagera om de traditionella könsmonstren är omvända. Davies (2003) använder sig bland annat av normbrytande barnböcker, med efterföljande boksamtal, för att undersöka hur barn diskuterar och konstruerar kön. I dessa böcker är det istället exempelvis flickorna som slåss mot drakar och räddar prinsar, medan pojkarna leker med barbiedockor och klär sig i kjol. Barn som omringas av samhället och dess normer, som möter det rosa och det blå, det söta och det tuffa och gör sig till ett kön, vilka blir deras reaktioner om vi som pedagoger väljer att läsa en normbrytande barnbok istället för en traditionell?

Därmed vill vi i den här studien pröva ett liknande upplägg som Davies (2003) och utgå från normbrytande barnböckers handlingar för att därigenom undersöka hur barnen konstruerar kön. Just denna inriktning på ämnet, där barns tankar kring könskonstruerande diskuteras och synliggörs i boksamtal med normbrytande barnböcker som utgångspunkt, är något vi genom sökningar i olika databaser har förstått att det inte finns särskilt mycket forskat kring. Därför anser vi att området är ännu mer aktuellt och relevant att studera.

1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att bidra till att skapa förståelse för hur barn kan tänka och resonera kring konstruerandet av kön. Vi vill också få syn på vilka olika diskurser som de har tillgång till sedan tidigare som de kommer att aktivera och vilka diskurser som kommer att användas i boksamtalen när vi påverkar dem att försöka tänka utanför de oskrivna reglerna.

1.2 Begreppsdefinition

Nedan följer centrala begrepp som vi anser är väsentliga att definiera inför fortsatt läsning av studien.

Kön: Begreppet *kön* står för ”det biologiska” (Henkel, 2006, s. 14).

Genus: Till skillnad från begreppet *kön* betyder *genus* istället ”det sociala könet”. Detta innebär att samhället och dess invånare tillskriver människor olika egenskaper beroende på vilket biologiskt kön de har. ”Genus är med andra ord det som anses vara feminint respektive maskulint.” (Henkel, 2006, s. 14).

2. Teoretisk utgångspunkt

I detta kapitel redogörs för studiens teoretiska utgångspunkt. Eftersom vår undersökning framför allt är inspirerad av Davies (2003) studie *Hur flickor och pojkar gör kön* och hennes teoretiska utgångspunkt är den feministiska poststrukturalismen, så väljer vi att utgå från samma teori och därmed behandlas denna i avsnitt 2.1 *Feministisk poststrukturalism*. Detta följs av avsnitt 2.2 *Hur flickor och pojkar gör kön, enligt Bronwyn Davies* och här förklarar vi Davies (2003) undersökning och ställningstagande gällande kön och könsskapande.

2.1 Feministisk poststrukturalism

Som nämnts utgår vi i vår studie från den feministiska poststrukturalismen. Därmed redogör vi i detta avsnitt för det som vi anser är mest väsentligt i denna teori i förhållande till undersökningens syfte.

Enligt Eidevald (2009) och Lenz Taguchi (2004) innebär teorin ett ifrågasättande kring att kön som kategori är någonting biologiskt, kroppsligt och givet. Teorin vill överskrida eller upplösa tudelningen mellan grupperna manligt och kvinnligt. Davies (2003) poängterar att det innebär ett tänkande som tillåter oss att se förbi det som är starkt befäst i det manliga respektive kvinnliga. Istället för att kön är någonting på förhand givet och enhetligt, menar man inom den feministiska poststrukturalismen att kön skapas i en ständig process av och inom individen genom de olika diskurser som råder i samhället (Davies, 2003). Enligt Eidevald (2009) är det centrala hur kön *görs* och inom den feministiska poststrukturalismen finns det olika begrepp för att förstå detta. Nedan redogörs för de begrepp som vi anser är relevanta för vår studie.

2.1.1 Diskurs

I en poststrukturalistisk teori förklarar Lenz Taguchi (2004) att diskurs innebär innehållet och meningen i det vi säger, med andra ord vad vi menar och dess påverkan på hur vi handlar. Det kan till exempel betyda hur vi talar om och uttalar oss gällande förslagsvis kvinnor och män. Dessa diskurser formas av hur människor uppfattar skilda fenomen, därmed är de i ständig förändring och bundna till historiska och sociala kontexter. Detta innebär att olika människor och olika kulturer utvecklar olika diskurser (Lenz Taguchi, 2004). Lenz Taguchi (1997)

förtydligar att en diskurs därmed står för det sätt som vi talar och uttrycker oss om något i en särskild tid och kultur, exempelvis hur vi pratar om kvinnor, män eller barn. I skilda sammanhang är det olika diskurser som dominerar över andra, dessa kallas därmed för dominerande diskurser (Lenz Taguchi, 2004).

Genom diskurserna konstrueras subjektet, då vi både ges och själva tar upp särskilda sätt att tänka kring kön som diskurserna möjliggör för oss. Vi är med och konstruerar oss själva genom de diskursiva praktikerna. Detta eftersom varje individ tänker och agerar utifrån de socialt och kulturellt skapade betydelseerna som ingår i de rådande diskurserna (Davies, 2003; Lenz Taguchi, 2004). De diskursiva praktikernas innehåll är därmed det som individens subjektivitet är konstruerat av, men det är ingenting som passivt överförs till respektive individ. Individen är istället aktiv i sitt subjektskapande och konstruerar också sig själv i förhållande till dessa diskurser, exempelvis genom att individen tar åt sig av dem, säger emot dem eller ändrar dem, dels individuellt men också kollektivt (Lenz Taguchi, 2004). Davies (2003) och Lenz Taguchi (2004) förtydligar att barnet deltar med oss i sitt subjektskapande och därmed tillhandahåller vi olika diskurser och verktyg för konstruerandet av sitt subjekt. Vidare menar Lenz Taguchi (2004) att barnet ibland testar nya kombinationer av det vi gett dem och detta kan vi bemöta antingen med ett uppmuntrande eller ett avvisande.

Hur individen kommer att handla i ett specifikt sammanhang har dels att göra med de diskurser som barnet har med sig, men likaså vilka diskurser som råder i den särskilda kontexten barnet befinner sig i. Det kan till exempel vara miljön, sakerna eller de andra personerna som befinner sig i situationen (Lenz Taguchi, 2004). Även Nordin-Hultman (2004) poängterar detta då hon menar att den pedagogiska miljön på exempelvis en förskola integrerar olika tankar om vad ett barn ska klara av. Likaså att miljön innehåller föreställningar kring kön och hur en flicka respektive pojke ”normalt” ska bete sig. Vidare förklarar Lenz Taguchi (2004) att innebörden i diskurserna ändras konstant och subjektiviteten skapas och omskapas i dels ett maktspel och dels ett spel av skillnader i betydelse i de olika kontexterna.

Inom den feministiskt poststrukturella teorin används begreppet multipla subjektiviteter. Detta begrepp innebär att varje individ kan ha många olika förhållningssätt till en situation, allt beroende på de diskurser som är mest dominerande i stunden. Likaså är det avgörande hur individen själv blivit konstituerad utifrån de olika diskursiva förhållandena.

Sammanfattningsvis kan man säga att i skilda situationer kan personer skapa sig olika förhållningsätt (Lenz Taguchi, 2004).

2.1.2 Språk

Gemensamt för all poststrukturalistisk forskning är att det inte finns något subjekt före språket, det vill säga innan vi gör en bild av vilka vi är och förstår oss själva på något sätt. Med hjälp av de språkliga begreppen som jag tillhandahåller och behärskar, och som jag vet att andra begriper, kan jag förstå vem jag själv är. Det är alltså i kommunikation med andra som subjektet uppstår, poängterar Lenz Taguchi (2004). Språket vi använder oss av och språket inom diskurserna handlar inte enbart om det som vi säger, utan också om exempelvis det som inte sägs förslagsvis vårt kroppsspråk och vad som förmedlas genom detta (Lenz Taguchi, 2004; Foucault, 2008).

Det vi kan veta, menar Lenz Taguchi (2004) att vi enbart kan veta med hjälp av de olika språkliga begrepp som vi tillhandahåller. Genom de dominerande betydelseerna i människans språk och uttrycksformer av hur vi uppfattar olika saker konstrueras diskurserna. Detta är inget enhetligt utan, som vi tidigare har nämnt, skiljer sig formlerna av diskurserna beroende på exempelvis tid, personer och kultur (Lenz Taguchi, 2004). Vi uppfattar och pratar exempelvis olika om saker beroende på om vi bor i Sverige eller Kina, om vi umgås med föräldrarna eller kompisarna et cetera.

2.1.3 Makt

I en poststrukturalistisk teori används diskurser och i dessa finns det makt, förklarar Lenz Taguchi (2004). Denna makt skapas dels utifrån de dominerande föreställningar som ett kollektiv av personer besitter, men likaså inifrån individen själv via sättet den tänker och handlar i enlighet med de föreställningar som dominerar. Makten som finns inom de diskursiva praktikerna tvingar oss inte enbart till ett sätt att vara, exempelvis som flicka, utan vissa sätt framstår också som så pass lockande att vi aktivt tar dessa till oss själva.

När vi exempelvis möter en dominerande diskurs om kön styrs också rätten till hur mycket kunskap pojkar och flickor förväntas ha. Till exempel ämnet fysik ses överlag som någonting som män dominerar inom och detta kan då innebära att det är det här som diskursen väntar av

pojkar. De diskurser som är mest dominerande är de flesta gånger de som vi omedvetet förhåller oss till, poängterar Hedlin (2006) och Lenz Taguchi (2004). Vidare menar de att vårt förhållningssätt kan vara avgörande för om vi blir accepterade i gruppen. Därmed väljer vi ofta de diskurser som är till vår så kallat fördel.

2.2 Hur flickor och pojkar gör kön, enligt Bronwyn Davies

Bronwyn Davies (2003) genomförde under 1980-talet en studie med syfte att bland annat förstå hur uppdelningen mellan manligt och kvinnligt grundläggs och bevaras, däribland också hur barn uppfattar och diskuterar kön. Denna studie kan anses irrelevant med tanke på årtiondet den genomfördes, men enligt det Hillevi Lenz Taguchi skriver i förordet, så är den mer aktuell under 2000-talet i Sverige än den var när den publicerades första gången år 1989. Hennes förklaring till att den kan betraktas som aktuell beskrivs genom att många i dagens samhälle, precis som under 1980-talet, menar att det inte finns särskilt stora könsskillnader mellan barn. Sedan fortsätter hon att beskriva hur samhället faktiskt är uppdelat idag, med den ofta tydliga åtskillnaden mellan könen. Där det exempelvis finns kläder, leksaker och blöjor som är mer eller mindre könsbestämda (Lenz Taguchi i Davies, 2003). Om vi går in i förslagsvis en leksaks- eller klädesaffär är det inte särskilt svårt att se vilken sida som är avsedd för flickor respektive för pojkar; där det rosa och söta dominerar på flicksidan medan pojksidan domineras av det blåa och tuffa.

2.2.1 Bronwyn Davies syn på genus och kön

De flesta barn föds in i detta samhälle som har en tydlig uppdelad struktur mellan vad som anses vara manligt respektive kvinnligt, betonar Davies (2003). Att vara antingen man eller kvinna ses som självklart idag och för att kunna bli accepterad är det viktigt att, i förhållande till andra, kunna hitta och bestämma sitt så kallat "rätta" kön. Det är av största relevans att kunna identifiera sig och bete sig som antingen det ena eller det andra (a.a.).

Davies (2003) menar att maskulinitet och femininitet inte är några egenskaper som är medfödda hos människan, utan de är istället inbyggda i samhällets struktur och diskurser. Genom att barn tillägnar sig de olika diskursiva praktiker som framhåller att människan antingen är kvinna eller man anammar de vad som anses vara manligt respektive kvinnligt. Vidare påpekar både Davies (2003) och Olofsson (2007) att vuxna har ett stort inflytande på

barns subjektsskapande. När vi umgås med dem och utgår från att de antingen är flickor eller pojkar, då använder och lär vi dem de diskursiva praktiker som kan ligga till grund för att de bygger upp sin identitet på liknande sätt.

Språket vi använder är en central del i diskurserna och Davies (2003) poängterar att språket är ett verktyg som är nödvändigt för att vi ska kunna klara oss i den sociala världen. Vi överför språket till barnen och därmed blir de instängda i den sociala ordning som råder. Det handlar inte enbart om språket utan också om fysiska faktorer som exempelvis vilka kläder och frisyrer som vi anser är lämpliga till respektive kön. Hon nämner att barn i förskolan bland annat visar vilket kön de tillhör genom olika attribut som exempelvis att kjolar, sjalar och handväskor kopplas till kvinnlighet medan byxor, tröjor och superhjältekläder hör till det manliga. Barnen växer på så sätt upp och lär sig genom de olika diskursiva praktiker som råder i samhället, då inser de också att det är viktigt att kunna urskiljas som antingen pojke eller flicka. Detta är ingen lätt process betonar Davies (2003), eftersom hur manligt respektive kvinnligt ”görs” är helt beroende på vilka barnet umgås med. Det kan exempelvis vara tydliga skillnader på om barnet umgås med sina föräldrar eller sina kompisar.

Davies (2003) utgår från den feministiska poststrukturalistiska teorin när hon ska analysera och förstå sina empiriska data. Denna teori innebär att det inte finns någon som är så kallat färdig i sitt subjektsskapande, utan konstant och i olika situationer skapar och omskapar personen sig själv. Det finns inte ett bestämt och enhetligt jag, vilket vi ofta anstränger oss för att upprätthålla, utan istället är vi just de föränderliga och motstridiga människor som vi upplever oss som. Vi har många olika identiteter och intar olika positioner beroende på den rådande situationen och kontexten. Därmed menar Davies att kön både är en del av den sociala strukturen som finns, men likaså att det är någonting som konstrueras av och inom individen själv (a.a.).

2.2.2 Feministiska sagor som metod

Att undersöka hur uppdelningen mellan kvinnligt och manligt grundas och upprätthålls, var en del av utgångspunkten i Davies (2003) studie. Likaså ställde hon sig frågande till vad det kan innebära att vara antingen flicka eller pojke samt hur barnen tänker kring just manligt och kvinnligt. För att kunna studera problemområdet tittade hon bland annat på hur barn i förskoleåldern reagerade på feministiska sagor. Sagorna bröt på något sätt mot samhällets

oskrivna regler och med utgångspunkt i dem ansåg hon att det skulle vara lättare för barnen att säga sina åsikter, trots att de kanske sa emot de rådande normerna. Med hjälp av sagans handling kunde dem istället tillsammans undersöka och diskutera kring beteende och synsätt som i vanliga fall kunde upplevas som motstridiga.

Davies (2003) betonar att normbrytande böcker inte är särskilt lätta att få tag i, därmed får barn ofta höra just de med traditionell handling. Då lär de sig också att klassificera sig som antingen pojke eller flicka och med de egenskaper det innebär att vara antingen det ena eller det andra (a.a.). Ett exempel på detta är att det är prinsen som i den traditionella sagan räddar prinsessan och inte tvärtom. Om fler sagor istället går emot denna norm och låter prinsessan rädda prinsen, då kan barnen ta del av fler handlingar som motsäger sig traditionella könsmönster och därmed forma sin identitet utifrån detta.

2.2.3 Att bryta mot de traditionella normerna

I resultatet av boksamtalen konstaterar Davies (2003) att barnen antingen upplevde sagornas feministiska inslag som felaktiga eller så hade de svårt för att förstå den feministiska undertonen som rådde. Det som i sagornas handling bröt mot de rådande normerna, vilka barnen i vanliga fall omringades av, protesterade de och gjorde motstånd emot. Hon nämner exempelvis att många i undersökningsgruppen inte accepterade att det skulle finnas en kvinna som kunde vara hjälten. Istället förstod hon att barnen gärna ville upprätthålla den så kallat traditionella sagans uppbyggnad. Prinsessan skulle därför ses som trevlig och vacker med ett leende på läpparna och inte som någonting smutsigt och argt. De försökte istället att använda sig av delar av den traditionella strukturen, så att de skulle förstå och göra klart för dessa konstigheter som de ansåg fanns i de feministiska sagorna (a.a.). Därmed kunde de exempelvis uttala sig om att prinsessan inte kunde vara hjälten eftersom det inte är så i den traditionella sagans handling.

Vidare menar Davies (2003) att det inte är någon lätt sak att försöka gå emot och utmana normerna gällande det kvinnliga och manliga som råder i samhället. Detta eftersom vår personlighet är uppbyggd efter just denna tudelning mellan könen. Hon drar slutsatsen att anledningen till varför det är så viktigt att kunna bestämma sin och andras könstillhörighet beror på att de diskurser som barnet möter antingen innehåller identiteten som flicka eller pojke respektive kvinnligt eller manligt. För att kunna accepteras i samhället menar hon att

det är viktigt att vara så kallat rätt könsbestämd och därmed är det också svårt att ta till sig sådant som anses tillhöra det andra könet (a.a.).

Avslutningsvis poängterar Davies (2003) vikten av att vi ska sluta att göra skillnad på könen. Istället ska barnen ges friheten, oberoende om vi idag kallar dem maskulina eller feminina, att positionera sig på många olika sätt. Barnet måste av oss ges förutsättningar för att "göra" sig till flicka och pojke. Därmed får vi inte begränsa dem genom att överföra det så kallat traditionellt manliga respektive kvinnliga. Barnet måste ges möjlighet att testa sådant det är intresserat av, detta oberoende av kön, för att därigenom kunna forma sin identitet.

3. Aktuell forskning

I denna del av studien redogörs för aktuell forskning som har relevans för undersökningens syfte. Inledningsvis kommer avsnitt *3.1 Historiskt perspektiv på genus och kön* att belysa hur samhället har uppfattat män och kvinnor genom tiderna. Detta leder fram till *3.2 Kön och genus under 2000-talet*, i vilket vi redogör för hur man kan tänka kring kön och genus i dagens samhälle. Kapitlets avslutande del är *3.3 Könskonstruktion i förskola och förskoleklass* och här synliggörs för hur verksamheterna kan forma barnens könsidentitet.

3.1 Historiskt perspektiv på genus och kön

Wernersson (2012) poängterar att människor har och har alltid haft en tendens att vilja klassificera sig utifrån olika grupper, varav kön är en sådan grupp. Vidare belyser hon köns- och genusordning, vilket finns i varje samhälle. Denna ordning betyder att kvinnor respektive män ses som olika, men dessa olikheter är inte stabila utan förändras beroende på tid och rum (Hirdman, 2001; Wernersson, 2012). Detta innebär att det som betraktades till gruppen kvinnor under 1800-talet inte är detsamma som för kvinnor på 2000-talet.

”Själén tillhör ett överlägsnare släkte än känslan, liksom mannen gentemot kvinnan.” Det var dessa ord som Philus från Alexandria använde sig av när han 100 år e.Kr. beskrev män och kvinnor (Hirdman, 2001, s.19). Det är just denna syn som har präglat uppfattningen om män respektive kvinnor genom historien, där kvinnan har haft en underordnad ställning till mannen. Den genusordning som rådde under antikens Grekland byggdes enbart på spekulationer och förgivettaganden, men fick genom 1800-talets naturvetenskapliga undersökningar självklara bevis. Då genomfördes obduktioner på kvinnor och män för att kunna jämföra de inre organen. Däribland vägdes hjärnan och resultatet visade att den manliga hjärnan vägde i snitt 50 gram mer i förhållande till kvinnans. Detta innebar enligt dåtidens vetenskapsmän tydliga bevis och ren fakta för att mannen var överordnad kvinnan (Hirdman, 2001).

Tillbaka i tiden har kvinnor och män genom naturen uppfattats som åtskilda och enligt Hirdman (2001) och Tallberg Broman (2002) besuttit olika egenskaper. Detta innebar också att de var lämpade till att göra olika saker. Kvinnan beskrevs som sämre i förhållande till mannen, hon var mindre intelligent och tydligt annorlunda jämfört med honom (Hirdman,

2001). Tallberg Broman (2002) förklarar att kvinnans genusuppsättning gjorde att hon passade för omsorg och hennes huvuduppgift var framför allt att föda barn. Under 1800-talet ansågs det att för mycket läsning eller fysisk aktivitet kunde leda till att hon blev steril. Därmed skulle hon undvika detta. Till skillnad från kvinnan var mannen den som var starkare, mer intelligent och förständig. Mannen ansågs vara en norm, utvecklar Hirdman (2001) vidare, och på 1800-talet sågs det exempelvis som farligt om mannen genomförde uppgifter som tillskrevs kvinnan. Likaså var det ända fram till år 1864 lagligt att mannen fick äga sin hustru, poängterar Wernersson (2012).

Barn fostrades i dessa samhällen med olika genusordningar, där både lagen och religionen tydligt reglerade att männen var överordnade kvinnorna (Wernersson, 2012). Enligt Hirdman (2001) kan det konstateras att böcker som handlade om just fostran ökade i antal under 1800-talet. Då var det viktigt att pojkar och flickor uppfostrades olika, där pojken skulle bli en stark och överordnad man medan flickan skulle fostras till en omhändertagande och underordnad kvinna.

3.2 Kön och genus under 2000-talet

Synen på hur vi idag i förhållande till hur vi på exempelvis 1800-talet uppfattade kön och skillnader mellan pojkar och flickor, har förändrats något. Uppdelningen mellan könen som tidigare ansågs bero på gener och arv, anses idag formas och konstrueras utifrån de olika sociala och kulturella faktorer som råder i dagens samhälle (Gens, 2002; Hwang & Nilsson, 2003).

Gens (2002) och Svaleryd (2002) poängterar att vi har svårt att förhålla oss till ett nyfött barn, om vi inte vet vilket kön det har, och därmed är barnets kön det första vi undrar över. Vad svaret på denna fråga blir kommer att ha en avgörande roll för hur vi sedan bemöter det. Om det är en flicka kommer vi, enligt Gens (2002), att hålla henne närmre oss och möta henne med mjukare och ljusare tonläge. Är det däremot en pojke kommer vår inställning till honom istället vara att han är mer robust och vårt tonläge blir både högre och tuffare. Flickor och pojkar möts således utifrån olika förväntningar och Hedlin (2006) belyser att barnet redan tidigt förstår vilka regler det är som gäller för pojkar respektive flickor. Dessa föreställningar och mönster som finns i dagens samhälle är inte något som uppkommit av en slump, utan de beror på vad som i nuläget anses vara det så kallat normala och acceptabla. Ett exempel är att

det finns tankar om vad som anses vara kvinnligt respektive manligt. Vissa egenskaper, intressen och yrken är därmed mer acceptabla för en kvinna än en man, och tvärtom (Hedlin, 2006; Svaleryd, 2002). I allmänhet rättar vi människor oss efter det som i samhället anses som självklart och normalt, förklarar Hedlin (2006) vidare.

De könsmönster som finns i samhället betonar Olofsson (2007) är så rotade i våra personligheter och därmed något som vi omedvetet förhåller oss till och förmedlar till barnen. Därmed är vi hela tiden med och skapar kön, både genom det vi säger, men också genom exempelvis kroppsspråket och den respons vi ger på barnens agerande. Svaleryd (2002) poängterar att den respons barnen får av varandra, gällande vad som anses vara acceptabelt eller inte beroende på om man är flicka eller pojke, påverkar och formar också deras kön. Även Eidevald (2009) och Hedlin (2006) klargör att vi dagligen omedvetet för över den kultur och de oskrivna regler som gäller nu, exempelvis genom förskolan, hemmen och media. De normer och de förväntningar som vi har på de båda könen, det som anses vara acceptabelt i dagens samhälle, bevaras och förs sedan vidare till nästa generation.

3.3 Könskonstruktion i förskola och förskoleklass

Eidevald och Lenz Taguchi (2011) förklarar att det bland annat är i förskolans verksamhet som förståelsen för vad som anses tillhöra det så kallat kvinnliga respektive det manliga grundläggs. Pedagogernas förhållningssätt påverkar barnens könskonstruktion och därmed har de ett viktigt uppdrag att fylla (Hammarén & Johansson, 2007). Dock betonar både Carlsson och Linnér (2009) och SOU (2006:75) att målen gällande jämställdhet som lyfts i läroplanen, har förskolan liksom skolan svårigheter att uppfylla. Vidare poängteras i SOU (2006:75) att forskning inom detta område pekar mot att förskolans verksamhet kan stärka traditionella könsmönster och könsroller, istället för som uppdraget lyder; att motverka dessa. Pedagoger har enligt Eidevald (2011) och SOU (2006:75) en tro och en strävan om att de möter respektive barn som en enskild individ. Trots detta visar forskning att pedagoger, precis som samhället, har olika förväntningar på flickor respektive pojkar. Därav möter pedagogerna många gånger pojkar med förväntningar som att de är mer bråkiga och högljudda i förhållande till flickorna som istället upplevs som mer tysta och lugna (Eidevald, 2009; Olofsson, 2007; SOU, 2006:75). I Hilliard och Libens (2010) studie konstaterades det att om pedagogerna har en uppfattning om att barnets könstillhörighet upplevs som meningsfullt, så

formas barnet utifrån detta och tar åt sig av pedagogernas könsuppdelade förhållningssätt. Därmed blir barnets attityd starkt stereotypisk.

I SOU (2006:75) betonas också att det som pedagog kan vara problematiskt att få syn på och vara kritisk till de rådande normerna, just eftersom pedagogerna själva lever i dem. Därmed tar de med sig sina uppfattningar till förskolan och skolans verksamhet och barnen handlar oftast utifrån det som de vuxna säger eller gör. Den ordning som råder säger de sällan emot. Olofsson (2007) poängterar att det exempelvis kan handla om språket som pedagogerna använder tillsammans med barnen, vilket spelar roll för barnets könskonstruerande och för om det betraktar sig som flicka respektive pojke. Detta menar också Henkel och Tomicic (2009) då de förklarar att pedagoger, beroende på barnets könstillhörighet, använder olika tonfall och ord trots att beteendet hos barnen är detsamma. Wahlström (2003) förtydligar att barn ofta får tillsägelser och framför allt är det pojkar som får tillsägelser i negativ form. Detta lyfter också Henkel (2006) och vidare menar hon att pojkarnas tillsägelser påverkar hur barnen ser på pojkar respektive flickor. Att vara mer bråkig och busig blir därmed en del av pojkarnas identitet. Likaså betonar både Månsson (2000) och Olofsson (2007) att det i vuxenstyrda situationer är pojkarna som ges mest uppmärksamhet i förhållande till flickorna. Några exempel är att de får prata mer, får fler frågor och mer ögonkontakt.

Vad gäller förskolemiljön menar Henkel (2006) att möbleringen på många förskolor omedvetet är uppdelad utifrån stereotypa könsmönster, varav det som traditionellt sett tillhör pojkarna respektive flickorna skiljs åt. Detta kan innebära att förskolan har en dockvrå och ett rum för byggande. Olofsson (2007) poängterar att barnet direkt förstår vilket rum som han eller hon ska leka i, vilket som passar dess kön. Oftast är det flickorna som håller till i dockrummet medan pojkarna finns i bygg- eller kuddrummet. Henkel (2006) förklarar vidare att vuxna uppmuntrar olika saker och sysselsättningar hos barnen beroende på dess kön. Detta förstår barnen snabbt och därmed tar det inte lång tid förrän de är medvetna om vad som förväntas av dem beroende på om de är flickor eller pojkar.

Pedagoger påverkar barnen och har därmed stor betydelse för barns könskonstruerande, vilket Svaleryd (2002) förklarar att det som pedagog är viktigt att vara medveten om. Att bli bemött beroende på vilken könstillhörighet barnet har, framhåller Eidevald och Lenz Taguchi (2011) som problematiskt eftersom det då inte får chans till utveckling av sin fulla förmåga. Om pedagogerna blir medvetna om hur de ser på genus kan barnen, utan att begränsas av vilket

kön de har, utvecklas utifrån sin fulla potential. Sandberg, Sandström och Stier (2013) poängterar att om pedagogerna ger barnen möjlighet och uppmuntrar dem till att överskrida de så kallat traditionella könsmönstren, kommer detta att forma barnens könskonstruktion. Deras identitet kommer därmed att innehålla både det som enligt tradition anses tillhöra det manliga respektive det kvinnliga.

4. Studiens preciserade frågeställningar

Ovanstående forsknings- och litteraturgenomgång leder oss fram till vår studies frågeställningar som är följande:

- Hur reagerar barnen på de normbrytande barnböckerna; accepterar eller avvisar de våra försök att tänka utanför de oskrivna reglerna?
- Hur konstruerar barnen kön?
- Vilka olika diskurser synliggörs i boksamtalen?

5. Metod

För att undersöka studiens syfte, som är hur barn kan tänka och resonera kring konstruerandet av kön, valde vi att använda oss av normbrytande barnböcker som utgångspunkt för boksamtal. Med bakgrund i Trost (2010) ansåg vi att en kvalitativ metod var att föredra. Han menar att en kvalitativ metod är användbar när man exempelvis vill försöka skapa förståelse för hur människor reagerar och resonerar kring någonting. Detta till skillnad från en kvantitativ metod som istället passar bättre när syftet exempelvis är mätbart och man kanske vill undersöka hur många procent som tycker på ett visst sätt. Studiens metoder redogörs och motiveras mer ingående nedan. Inledningsvis beskrivs tillvägagångssättet för insamlingen av det empiriska materialet, däribland också urvalsgruppen. Därefter redogörs för hur vi har bearbetat det empiriska materialet, de etiska övervägandena synliggörs och avslutningsvis belyses studiens tillförlitlighet.

5.1 Insamling av det empiriska materialet

För att kunna samla in det empiriska materialet valde vi att genomföra gruppintervjuer integrerade i boksamtal tillsammans med barn i 5-6 årsåldern. Denscombe (2009) poängterar att det är lämpligt att använda sig av intervjuer när studiens syfte är att försöka förstå hur människor exempelvis tänker och känner, detta hade vi i åtanke. Metoden var med andra ord en kombination av boksamtal och barnintervjuer varav utgångspunkten var sagostunder med normbrytande barnböcker. Denna presenteras under avsnitt *5.1.2 Boksamtal* samt *5.1.3 Barnintervjuer*.

5.1.1 Urval

I vår studie deltog totalt åtta barn i 5-6 årsålder, varav hälften var 5-åringar och hälften 6-åringar. Att det blev just denna ålder beror på att vår undersökning har inspirerats av Davies (2003) forskning. Enligt den traditionella utvecklingspsykologin är det under förskoleåldern som barnets sociala kön konstrueras, förklarar Lenz Taguchi som utgångspunkt för Davies (2003) val av deltagare. Vår tanke var att materialet skulle bli mer innehållsrikt genom att integrera barnen som var lite äldre, än om vi förslagsvis hade valt fyraåringar. Anledningen till antalet barn beror på att vi ville att en diskussion eventuellt skulle kunna uppstå mellan

barnen i gruppen. Likaså ansåg vi att det inte var rättvist att sätta ihop grupper om tre, eftersom det då skulle vara ett kön som hamnade i så kallat underläge.

I undersökningsgruppen var det lika många pojkar som flickor. Denscombe (2009) förklarar att deltagarna oftast väljs för att de har något särskilt att bidra med. Mot bakgrund av detta och med tanke på syftet, ansåg vi att det var relevant att gruppen bestod av lika många pojkar som flickor. Eftersom vi inte känner barnen tillräckligt väl bestämde vi, i samråd med deras pedagoger, vilka åtta som skulle ingå. Givetvis gjordes urvalet utifrån de barn som av sina vårdnadshavare fått medgivande att delta. Detta fick de ut ett informationsbrev² om innan studien genomfördes.

5.1.2 Boksamtal

Vi lever idag i en tid då vi pratar mycket både genom riktiga möten, men också genom exempelvis media som telefon och dator. Chambers (2004) poängterar att trots detta så tar vi oss kanske inte alltid riktigt tid för att verkligen lyssna på vad vi har att säga till varandra. Vidare beskriver han hur boksamtal kan gå till och det är med utgångspunkt i hans beskrivningar som vi konstruerar våra samtal tillsammans med barnen.

I ett boksamtal menar Chambers (2004) att det inte finns någonting som är rätt respektive fel, utan allas åsikter och tankar är betydelsefulla och värda att lyfta. Likaså att ett boksamtal inte innebär att deltagarna ska svara det som de tror att pedagogen vill höra. Med hjälp av tekniker som ”jag undrar frågor” eller ”berätta mer för mig” visar pedagogen istället ett intresse för barnens ståndpunkter kring samtalsämnet. Till skillnad från om pedagogen ställer frågan ”Varför?”, vilken Chambers (2004) förklarar som en fråga som kan upplevas hotfull och likna en förhørsfråga. Detta menar han är ett av de ord som hämmar mest i ett samtal.

Vidare förklarar Chambers (2004) att det vid ett boksamtal är en fördel att ha förberett vissa frågor. Dock finns det ingen särskild mall som behöver följas, utan beroende på vilken bok så får frågorna anpassas. Att använda sig av grundfrågor, frågor av allmän karaktär samt specialfrågor rekommenderas av Chambers (2004) för att få igång samtalet. Det som öppnar upp samtalet är grundfrågorna, varav specialfrågorna är inriktade på djupare förståelse. Mot

---

² Missivbrevet är bifogat i Bilaga I.

bakgrund av Chambers (2004) beskrivning förberedde vi frågor att utgå från i vår studies boksamtal³.

5.1.3 Barnintervjuer

Den andra delen av vår metod, som är integrerad i boksamtalen, är barnintervjuer. Denna valdes med bakgrund i att vi skulle få kunskap om hur man går tillväga och vad som är viktigt att ha i åtanke när man ställer frågor till barn. Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) och Hjorth (1996) ger förslag att tänka på vid samtal med barn och dessa har vi beaktat i vår studie. De poängterar bland annat att de praktiska förberedelserna kan ha en avgörande roll för hur intervjun sedan blir. Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) och Lantz (2013) menar att det är viktigt att välja ett rum som både är avskilt från utomstående och som inte störs av exempelvis ljud, detta för att kunna bibehålla barnens koncentration. Vidare menar Lantz (2013) att rummet ska göras inbjudande till de som ska delta i intervjun och därmed barnanpassade vi vårt intervjurum. Vi plockade bland annat undan saker som skulle kunna bli störmoment, men samtidigt lade vi också till föremål passande för vårt ändamål. Några exempel på detta är att vi mörklade rummet, placerade en sagofilt på golvet och barnen fick krypa genom sagoporten⁴ för att komma in till intervjurummet.

Intervjuns tidpunkt är väsentlig för hur intervjun kommer att fortlöpa (Doverborg & Pramling Samuelsson, 2000; Hjorth, 1996). Därmed bestämde vi, i samråd med barnens pedagoger, vilka tider som passade, då barnen exempelvis inte skulle vara hungriga eller trötta. Vidare menar Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) att det under intervjun är viktigt att kunna känna av barnen och respektera om de exempelvis inte vill svara på en fråga. Likaså att man som intervjuare ska ha tålamod och låta barnen tänka efter, så att de får chans att reflektera först innan man hastar vidare med nästa fråga (Cederborg, 2000; Doverborg & Pramling Samuelsson, 2000). Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) förklarar att det som intervjuare är viktigt att kunna gå in som aktiv i samtalet. Dels med respons som nickande, men även att visa intresse genom frågor eller uppmaningar som ”Hur menar du då?” eller ”Berätta mer om det!”. Dock betonar de vikten av att inte formulera sig genom att säga ”Kan du berätta?”, eftersom detta då mer inbjuder barnen till att kunna ge direkt nekande respons. Att som intervjuare kunna vara flexibel och utveckla följdfrågor utifrån det barnen säger, är

---

³ Frågorna som låg till grund för boksamtalen är bifogade som Bilaga II.

⁴ Sagoporten var en rockring inlindad i färgglatt glitter.

också något Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) belyser. Ovanstående rekommendationer hade vi i åtanke när vi formulerade frågorna⁵ inför boksamtalen. Frågorna användes som utgångspunkt, men respektive samtal formades sedan beroende på barnens resonemang och våra följdfrågor i stunden.

När intervjun ska handla om exempelvis en särskild bok menar Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) att det underlättar för samtalet att ha boken framför sig. Med hjälp av dess bilder kan intervjuaren få barnet att associera till sina egna erfarenheter och därmed berätta utifrån det. Detta tänkte vi på när vi utformade våra intervjuer och därför använde vi oss bland annat av bilder hämtade ur de böcker som vi utgick från vid boksamtalen. Vi använde oss också av egentagna fotografier på exempelvis leksaker för barn i 5-6 årsåldern. De egentagna bilderna passade till böckernas innehåll och genom användandet av dessa i samtalen, anser vi att vi kom ännu närmre barnens erfarenheter. Detta är något Hjorth (1996) också diskuterar och hon menar att om barnintervjuer ska kunna bli användbara måste de kombineras med någon annan metod, exempelvis som i vårt fall då vi använder böcker och bilder i kombination med intervjuer.

Denscombe (2009) och Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) påpekar att deltagarna i en gruppintervju kommer att påverka varandra, likaså att de olika åsikterna kommer att innebära att nya reflektioner dyker upp som sedan kan ventileras i samtalet. Deltagarna tar del av vad andra tycker och därigenom kan de antingen få stöd för sina egna synpunkter i någon annans åsikt eller kan de säga emot sådant som de inte håller med om. Dock är det viktigt att som intervjuare vara medveten om det som styr en grupp och därmed ha koll på att även den tysta får chans att tala. Detta hade vi i åtanke vid våra gruppintervjuer.

5.1.4 Genomförande

Innan undersökningen genomfördes skickade vi ut ett informationsbrev och i detta fick vårdnadshavarna ge sitt godkännande gällande om deras barn fick delta. Därefter träffade vi barnen för att kunna lära känna dem, vilket Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) betonar har en stor betydelse för att deltagarna ska kunna känna sig trygga och vara delaktiga senare vid intervjutillfället. Vid detta tillfälle informerade vi även barnen om studien, vad syftet var och vi poängterade att just de var utvalda, men att det givetvis var frivilligt att delta.

---

⁵ Frågorna till boksamtalen är bifogade i Bilaga II.

Eftersom vi använde oss av en diktafon under boksamtalen, valde vi att barnen fick testa denna under besöket så att detta inte skulle bli ett störmoment när intervjun sedan pågick (Lantz, 2013). Med hjälp av ljudupptagaren kan vi i efterhand lyssna på samtalen igen och transkribera materialet, för att därefter kunna analysera det (Denscombe, 2009; Doverborg & Pramling Samuelsson, 2000; Lantz, 2013).

Boksamtalen genomfördes sedan vid två olika tillfällen, ett samtal tillsammans med 5-åringarna och ett med 6-åringarna. Vi deltog båda två vid samtalen, dock med lite skilda roller. En av oss höll mer i intervjun medan den andra observerade och förde anteckningar för att underlätta när vi senare skulle bearbeta materialet. Denscombe (2009) poängterar att med hjälp av fältanteckningar kan sådant som ljudupptagningen inte får med, exempelvis kroppsspråk och atmosfären i gruppen, återges. Respektive samtal varade cirka 40 minuter.

Barnen bjöds vid samtalet in i sagans värld. Lindö (2005) påpekar att det är viktigt att tänka över sagostundens uppbyggnad och genomföra den på ett sätt som fångar barnen. Med hjälp av en påhittad historia som handlade om syskonen Bokslukare som behövde hjälp med ett uppdrag, väckte vi intresset för sagostunden med efterföljande boksamtal. I ett av rummen på skolan hade syskonen Bokslukare lämnat en magisk låda med uppdraget, vilket barnen nu var utvalda till att lösa. Vi hade mörklagt rummet, tänd svag belysning och lagt ut en filt som lådan stod på. För att komma in i rummet behövde barnen krypa genom sagoporten och väl inne spelades lugn musik. Lantz (2013) poängterar att en välplanerad inledning på intervjun, kan innebära att deltagarna slappnar av, vilket var en förhoppning med sagostundens uppbyggnad. Vid det första samtalet som var med 5-åringarna utgick vi från *Kenta och barbisarna*. Det andra samtalet ägde rum dagen efter och var med 6-åringarna, då var utgångspunkten *Så gör prinsessor*. De normbrytande barnböckerna valdes med hjälp av en bibliotekarie och med tanke på att de skulle passa studiens syfte. Nedan följer en kort beskrivning av respektive bok, varav den tredje förbereddes som en reservplan om vårt material skulle bli för tunt.

Kenta och barbisarna

Boken handlar om Kenta som hellre vill leka med Barbie och klä sig i kjol tillsammans med flickorna, än brottas och spela fotboll med pojkarna. De andra pojkarna saknar honom när de spelar fotboll, Kenta är ju så duktig på fotboll. De tjarar på honom, men Kenta stannar hellre inne för att leka med barbiedockor och klä ut sig.

Så gör prinsessor

Så gör prinsessor handlar om allting som en prinsessa gör. När hon vaknar börjar hon alltid dagen med att äta frukost på sängen och sedan väljer hon vilken klänning hon ska ha på sig. Därefter måste hon göra olika saker som prinsessa, det kan till exempel vara att fäktas mot drakar, rädda prinsar eller ibland också koppla av med att spela lite ishockey.

Rakel och de tre stordåden

Rakel leker på gården tillsammans med Mats och Sara, och plötsligt befinner de sig som riddare i en riddarborg. Roland som också är ute på gården och drottningen i leken påstår att tjejer inte kan vara riddare. Drottningen förklarar att om man ska kunna bli riddare måste man genomföra tre stordåd; kämpa mot riktiga riddare, möta den eldsprutande draken och befria fången ur tornet. Rakel, Mats och Sara antar utmaningen.

5.2 Etiska övervägande

Under vår forskningsprocess har vi tagit hänsyn till vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Det finns fyra krav som Vetenskapsrådet (2002) har fastställt varav ett av dessa är *informationskravet*. Detta innebär att de som berörs av studien ska informeras om dess innebörd och syfte. Vi har informerat barnen, vårdnadshavarna och pedagogerna om detta dels genom ett informationsbrev, men också muntligt både innan och i samband med undersökningstillfället.

Samtyckeskravet är ett annat krav från Vetenskapsrådet (2002), vilket betyder att forskning enbart får bedrivas när informanterna har blivit informerade om studien och gett sitt godkännande om att delta. Detta innebär också att man som forskare informerar om att deltagandet är frivilligt och att de när som helst kan dra sig ur. Eftersom deltagarna i undersökningsgruppen är minderåriga skickade vi ut ett informationsbrev till föräldrarna där de fick ge sitt godkännande. I samråd med pedagogerna valde vi sedan ut de barn som ansågs mest lämpade för uppgiften och vi betonade då att deltagandet var frivilligt.

Det tredje kravet är *konfidentialitetskravet*, vilket betyder att deltagarna ska ges konfidentialitet. Deras personuppgifter förvaras så att de inte kan nå obehöriga och detta har vi förtydligat genom informationsbrevet. Likaså att deltagarna har fingerade namn och att de inte beskrivs så att det finns risk att kunna avslöja deras identitet. Efter att uppsatsen har blivit

godkänd kommer samtligt insamlat material att förstöras. Konfidentialitet utlovas av den anledning, som Denscombe (2009) poängterar, att det är svårt att lova deltagarna anonymitet.

Nyttjandekravet är det fjärde kravet och det innebär att de empiriska data som samlas in under studien enbart får användas i syfte för forskning (Vetenskapsrådet, 2002). Samtligt material som vi samlar in under forskningsprocessen kommer endast att användas i denna studie.

5.3 Bearbetning av det empiriska materialet

Patel och Davidson (2011) förtydligar att det inte finns några bestämda metoder vad gäller tillvägagångssättet för att bearbeta kvalitativ data. Istället menar de att forskaren får avgöra vilken metod som han eller hon anser är mest lämpad för studien. I vår undersökning valde vi att, så snabbt det var möjligt, transkribera materialet som vi fått in via ljudupptagningarna. Vi lyssnade på det inspelade materialet och skrev ut det, likaså tillade vi om det var något vi eventuellt hade skrivit i de kompletterande anteckningarna som var av värde för den senare analysen. Allt inspelat material säkerhetskopierades, dels på våra datorer och dels på usb-minne, detta eftersom material som är insamlat på ett sådant här sätt inte går att ersättas om det mot förmodan skulle försvinna (Denscombe, 2009).

Att transkribera materialet tog tid, vilket även Patel och Davidson (2011) poängterar då de menar att det blir mycket text att skriva ut från intervjuer. Likaså menar Denscombe (2009) att det inte alltid är så lätt att höra vad de intervjuade säger eller att de inte är konsekventa med att använda hela meningar, vilket också gör att utskriften tar tid. Våra respektive gruppintervjuer tog cirka 40 minuter, varav utskriften sedan tog cirka fem timmar per intervju.

När allt material var utskrivet, inleddes analysen och då försökte vi hitta gemensamma mönster och teman i det barnen sade. Vi är dock fullt medvetna om att man inom den feministiska poststrukturalismen inte kategoriserar, därmed gör vi nu klart för att vi inte följer denna teori till fullo. Utgångspunkten vid tematiseringen var studiens syfte varav vi ville undersöka hur barn konstruerar kön. Likaså försökte vi förstå vilka diskurser som rådde under samtalen. Därmed har vi frågat oss vad barnen sade om detta och följande tema har inducerats: *6.1 Pojksak, flicksak, leksak?*, vilket redogör för barnens resonemang gällande om leksaker är könsbestämda eller inte. Därefter följer *6.2 Det finns pojk- och flickkläder, eller?* och här presenteras barnens tankar angående om det finns särskilda kläder till flickor

respektive pojkar. Vad barnen diskuterar gällande färger i kombination med kön tas upp i avsnitt 6.3 *Rosa, blå, lila och grön – finns det pojk- och flickfärger?* och i 6.4 *Ishockey, balett, jakt... Är sporter och hobbyer könsbestämda?* bearbetas hur de uttalar sig om sporter och hobbyer i relation till kön. I boken *Så gör prinsessor* är det prinsessan som räddar prinsen och barnens tankar kring detta presenteras under avsnitt 6.5 *Vem räddar vem: prinsessan eller prinsen?*. Det sista temat som redogörs för är 6.6 *Att klä ut sig till Spiderman eller prinsessa, det är frågan* och här synliggörs resonemang som förs gällande utklädningskläder i förhållande till kön. Analysdelen har vi sedan valt att skriva i anknytning till respektive tema, detta eftersom vi anser att det är ett rikt material och att det därmed blir lättare att följa med i arbetet.

Som vi tidigare har nämnt är alla namn i studien fingerade, likaså verksamheterna som undersökningen ägde rum på. Därav kallas 5-åringarna för Hanna, Emma, Kalle och Adam och 6-åringarna för Julia, Maria, Lukas och Robin. Avdelningen för 5-åringarna har fått namnet *Kaninen*.

5.4 Studiens trovärdighet och rimlighet

Patel och Davidson (2011) poängterar att det som forskare är viktigt att med noggrannhet beskriva hur hela forskningsprocessen har gått till. Därmed kan den som tar del av studien skapa en uppfattning om vilka val forskaren har gjort. Detta innebär bland annat en beskrivning av exempelvis problemområdets uppkomst, hur insamlingen av det empiriska materialet har gått till och hur undersökningsgruppen valts ut. Det som genomförts i studien har vi beskrivit så noggrant som möjligt.

Eftersom vi bandade och sedan transkriberade det som sades under samtalen, kan vi dels lyssna på originalkällan igen och dels uppreparade gånger läsa materialet som blivit utskrivet (Denscombe, 2009; Doverborg & Pramling Samuelsson, 2000; Lantz, 2013). Dock påpekar Patel och Davidson (2011) att viktiga aspekter som exempelvis kroppsspråk och gester kan försvinna vid transkriberingen. Detta hade vi i åtanke, därav valde vi att göra kompletterande fältanteckningar. I dessa antecknade vi exempelvis om det var något särskilt barnens kroppsspråk visade. Transkriberingarna kompletterades sedan med det skrivna materialet.

Med tanke på att vår studie är inspirerad av Davies (2003) forskning, så har även vi använt oss av det feministiskt poststrukturalistiska perspektivet. Detta innebär att multipla diskurser

samverkar under boksamtalen, där vi som intervjuare också är delaktiga genom att exempelvis bidra med de diskurser som de normbrytande barnböckerna delger. Även Eidevald (2009), som också utgått från den feministiskt poststrukturalistiska teorin i sin forskning, poängterar att han som intervjuare är integrerad i det empiriska materialet. Vi har gjort vad vi har kunnat för att vara så neutrala som möjligt, dock kan vi inte garantera att vår närvaro inte har påverkat barnens svar. Detta är ingenting vi frångår i vår analysdel, men fokuset ligger på barnens tankar kring könsskapande. Med tanke på att vi utgår från Davies (2003) forskning och den feministiska poststrukturalistiska teorin, kommer vår studie att mynna ut i ett resultat. Om vi däremot hade använt oss av en annan teoretiskt utgångspunkt, då hade förmodligen resultatet blivit annorlunda.

5.5 Metoddiskussion

Utifrån studiens syfte, som var att vi ville undersöka hur barn konstruerar kön utifrån normbrytande barnböcker, anser vi att vår metod var lämplig. Detta med tanke på att det blev rika empiriska material under samtalen. Vi anser att vårt val om att placera barnen i grupper om fyra var positivt med tanke på att diskussioner uppstod i grupperna, vilket var vår åtanke. Denscombe (2009) förklarar att i gruppintervjuer får deltagarna ta del av andras åsikter och därmed aktivt förhålla sig till dem, varav de antingen kan välja att ta dem till sig eller ifrågasätta dem. Detta märktes under gruppintervjuerna, då barnen exempelvis kunde säga emot varandras tankar. Dock ställer vi oss frågande till om barnen alltid gav sin egen åsikt. Denscombe (2009) och Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) påpekar att barn i en gruppintervju kan påverka varandra, vilket vi också kunde uppfatta i våra samtal. Om ett barn förslagsvis uttalade sig på ett sätt och de andra inte höll med, då kunde det ändra sin åsikt. Lenz Taguchi (2004) förklarar dock att inom den feministiska poststrukturalismen kan varje individ ha många olika förhållningssätt, allt beroende på de diskurser som är mest dominerande. Därav kanske också deras påverkan på varandras förhållningssätt. En tanke vi har för att möjligtvis kunna undgå att barnen påverkas av varandra är att göra enskilda intervjuer, vilket Denscombe (2009) poängterar som lämpligt när man vill få fram vad just en person anser. Dock menar vi att vi då hade gått miste om de diskussioner som uppstod dels mellan barnen och dels mellan flickorna och pojkarna, vilka vi ville åstadkomma.

Boksamtalen spelades in med diktafon, vilket var en stor fördel för bearbetningen av materialet (Denscombe, 2009; Doverborg & Pramling Samuelsson, 2000; Lantz, 2013).

Därmed kunde vi upprepade gånger lyssna på originalkällan igen. Vi valde också att göra anteckningar under samtalet och kunde komplettera det inspelade materialet med det skriftliga, exempelvis vad barnens kroppsspråk visade. Hade vi däremot enbart antecknat, så tror vi inte att vi hade hunnit med allt barnen sade och därmed hade våra resultat inte blivit rättvisa. Likaså menar Trost (2010) att användandet av anteckningar kan bli distraherande för den som intervjuas, eftersom det finns risk att han eller hon då fokuserar på vad det är som skrivs. Vi vill poängtera att barnen i studien inte märkbart reagerade på varken diktafonen eller antecknandet. Att de inte reagerade på diktafonen kan bero på att de fick testa den innan intervjun ägde rum. I efterhand tror vi att det hade varit en fördel om vi hade videofilmat gruppintervjuerna, eftersom det hade underlättat för att exempelvis kunna se barnens kroppsspråk. Men med tanke på att vissa vårdnadshavare var skeptiska till att deras barn fick spelas in, så tror vi det hade varit ännu mer problematiskt att få dem att godkänna videoinspelning.

Chambers (2004) betonar att det som sägs i ett boksamtal beror på situationen, eftersom en texts betydelse är föränderlig beroende på personen som tar del av den och dess nuvarande sinnestillstånd. Likaså menar Lenz Taguchi (2004) att hur individen handlar i ett specifikt sammanhang har dels att göra med de diskurser som barnet har med sig, men likaså vilka diskurser som råder i den särskilda kontexten barnet befinner sig i. Därmed är vi medvetna om att det som sades under samtalen kanske skulle blivit annorlunda om de exempelvis ägt rum vid ett annat tillfälle eller med andra gruppammansättningar. Vårt resultat av analysen från samtalen är en tolkning av det som framkom i just den stunden.

Vi är också medvetna om att man inom ett poststrukturellt perspektiv undviker att kategorisera människor och mänskliga handlingar, vilket vi nämner ovan. I vår analys av det empiriska materialet har vi ställt frågor till materialet och tematiserat händelser och skeenden, det vill säga i någon mån kategoriserat handlingar. Därmed motsvarar vår metod således inte till fullo det som man förknippar med ett poststrukturellt perspektiv.

6. Resultat och analys

I denna del av studien redogörs för resultatet av det empiriska material som har samlats in under forskningsprocessen. Som vi tidigare nämnt redovisas resultatet utifrån olika teman: *6.1 Pojksak, flicksak, leksak?*, *6.2 Det finns pojk- och flickkläder, eller?*, *6.3 Rosa, blå, lila och grön – finns det pojk- och flickfärger?*, *6.4 Ishockey, balett, jakt... Är sporter och hobbyer könsbestämda?*, *6.5 Vem räddar vem: prinsessan eller prinsen?* samt *6.6 Att klä ut sig till Spiderman eller prinsessa, det är frågan*. I direkt anslutning till respektive tema analyseras materialet. I kapitlets avslutande del sammanfattas det vi har kommit fram till, vilket därmed underlättar inför fortsatt läsning av diskussionen.

6. 1 Pojksak, flicksak, leksak?

I det här avsnittet presenteras vad deltagarna diskuterar gällande könskonstruktion och leksaker. En del saker anses mer bestämt höra till pojkarna respektive flickorna, medan vissa saker upplevs som mer könsneutrala. Likaså redogörs för det barnen resonerar kring gällande skolan och förskolans miljö och vad den erbjuder. Nordin-Hultman (2004) menar att miljön integrerar olika tankar om hur en flicka respektive pojke ”normalt” ska bete sig och vad de ska klara av.

6.1.1 Detta är en pojksak, medan detta är en flicksak

Bilder föreställande leksaker av olika slag läggs ut på golvet och barnen får välja den leksak som de helst skulle vilja leka med. Kalle väljer en pangare⁶ och Adam ett stridsflygplan, Hanna en lila Pet Shop⁷ och Emma ett frisörkitt. Kalle, Adam och Hanna påpekar att de har en liknande leksak hemma. Samtalet fortsätter kring om de anser att det finns någon leksak som bara pojkar eller som bara flickor kan leka med.

Intervjuare: Tycker du att det finns någon leksak som bara flickor kan leka med...

Emma: Ja.

Intervjuare: ...eller som bara pojkar kan leka med?

Adam: Detta kan bara pojkar leka med (visar bilden på ett stridsflygplan).

Intervjuare: Är det bara pojkar som kan leka med det?

---

⁶ Barnen använder ordet pangare istället för leksaksvapen.

⁷ Pet Shop är ett litet plastdjur.

Emma: Detta kan bara flickor leka med (pekar på en bild på en barbiedocka).

Adam: Jo lite flickor, men, det var en svår fråga.

Diskussionen fortlöper och Emma förklarar att det bara är flickor som kan leka med barbiedockorna eftersom de liknar prinsessor. När vi upprepar hennes svar och ytterligare en gång ställer frågan om det kan vara för att de liknar prinsessor, upplever vi Emma som mer osäker. Diskussionen avslutas med att hon gör klart för oss att barbiedockor är mer för flickor. Hanna påpekar vidare att pojkar kan leka med barbiedockor, men hon är noga med att förtydliga att det finns särskilda barbiedockor som de i så fall ska leka med.

Intervjuare: Att pojkar leker med barbiedockor?

Hanna: Tjejbarbiedockor, men starka kan de leka med.

I likhet med Hanna påpekar också Adam att han ofta leker med en barbiedocka som har sele på sig. Även i samtalet utifrån boken *Så gör prinsessor* är den dominerande åsikten att barbiedockor är något som flickor leker med. Robin förklarar att han istället helst leker med bilar och Monstertrucks, vilket både Julia och Maria tar avstånd från då de poängterar att det inte är något de skulle vilja leka med.

Intervjuare: Skulle du inte vilja leka med det Julia? Bilar och Monstertrucks?

Maria: Inte jag heller.

Intervjuare: Vad vill ni leka med då?

Julia: Jag vill hellre leka med Barbie och så.

Lukas: Åh...

Maria: Jag vill leka med barbiedockor.

Intervjuare: Tycker du inte om det Lukas?

Lukas: Jag vill inte lyssna på det (håller för öronen).

Diskussionen fortlöper och så fort Maria eller Julia nämner något om barbiedockor, håller Lukas och Robin för öronen. Lukas gör klart för oss att han inte vill lyssna på det som sägs och då ändrar Julia sin uppfattning och lyfter att hon också tycker om att spela dator, inte bara leka med barbiedockor.

Lukas: Jag vill inte lyssna på det (håller för öronen när Maria och Julia berättar att de tycker om att leka med barbiedockor).

Intervjuare: Hur kan det vara då?

Julia: Och spela lite på datorn.

Intervjuare: Hur kan det vara då? Är inte Barbie roligt? (Frågan riktas mot Lukas.)

Julia: Och spela lite på datorn.

Intervjuare: Kan pojkar inte leka med Barbie?

Julia: Och spela lite dator.

Diskussionen om pojkar kan leka med barbiedockor mynnar ut och istället blir dataspel området som är i fokus. Julia betonar upprepande gånger i konversationen ovan att hon också spelar dator. Detta lyfter även Maria då hon först säger att hon skulle vilja leka med dockor och barbiedockor, varav pojkarna håller för öronen och skrattar. Detta leder till att Maria påpekar att hon också spelar dator. Alla är eniga om att spela data är något som både flickor och pojkar kan göra, dock menar de att det finns spel som riktar sig till pojkar respektive flickor.

Intervjuare: Men finns det något spel som bara flickor eller som bara pojkar kan spela kanske eller som bara flickor kan spela?

Julia: Prinsesspel.

Intervjuare: Vem kan bara, vem kan spela prinsesspel?

Julia: Eh. Flickor.

Maria: Flickor.

Intervjuare: Kan inte pojkar spela prinsesspel?

Julia och Maria: Nä.

Att spela prinsesspel är något Robin besvarar genom att säga att han aldrig skulle få för sig att spela det. Sedan förklarar han vidare att även Monstertruckspel och älgspel är något som bara pojkar kan spela. Vad gäller olika spel poängterar också barnen som diskuterar *Kenta och barbisanerna* att ishockeyspel är något som bara pojkar kan syssla med, detta förtydligar både Kalle och Hanna då de menar att alla spelarna är ju pojkar.

Analys

När barnen under samtalet ska välja de leksaker som de helst skulle vilja leka med väljer pojkarna sådant som enligt en så kallat traditionellt manlig diskurs anses tillhör pojkarna, likaså väljer flickorna utifrån en mer traditionellt kvinnlig diskurs. Den dominerande diskursen i diskussionen om leksaker är könsbestämda är att barbiedockor är något som bara flickor kan leka med. Både Lukas och Robin uttrycker ett starkt motstånd mot barbiedockor genom att visa detta med sitt kroppsspråk. Lenz Taguchi (2004) påpekar att det är genom

språket vi kan förstå både varandra och oss själva. Dock menar Lenz Taguchi (2004) och Foucault (2008) att det inte enbart handlar om vad vi säger, utan också om det som inte sägs exempelvis kroppsspråket, vilket i det här fallet upplevs som att pojkarna avvisar barbiedockorna.

Utifrån det Hanna säger förstår vi det som att hon menar att det finns särskilda barbiedockor för flickor respektive pojkar, varav pojkar i så fall kan leka med de dockor som är starka. Denna diskurs förstärker även Adam då han förklarar för oss att han ofta leker med en barbiedocka som har sele på sig. Det tolkar vi som en mer så kallat manlig docka, liknande exempelvis en Actionman. Även Robin intar en så kallat traditionellt manlig diskurs då han säger att han helst leker med bilar och Monstertrucks. Flickorna i undersökningen säger emot förhållningssättet som Robin förmedlar och menar istället att de hellre leker med barbiedockor och dockor. Lukas svarar genom att hålla för öronen och då säger Julia upprepande gånger ”Och spela lite på datorn.”. Vi tolkar det som att hon vill bli accepterad av honom och därför ändrar hon sitt förhållningssätt, hon intar en annan diskurs (Hedlin, 2006; Lenz Taguchi, 2004).

I diskussionen om dataspelande framgår det att både flickor och pojkar kan spela dator, dock gör barnen klart för oss att det finns särskilda spel som passar flickor respektive pojkar. Den dominerande diskursen i samtalet utifrån boken *Så gör prinsessor* är att prinsessspel är något som enbart flickor kan spela, vilket upplevs som en så kallat traditionellt kvinnlig diskurs. I samtalet om *Kenta och barbisarna* uttrycker barnen att ishockeyspel måste vara för pojkar eftersom det enbart är pojkar som är spelare, det är ingen som säger emot detta förhållningssätt och därmed upplever vi det som dominerande.

Både Adam och Emma intar olika förhållningssätt under samtalet och beroende på de följdfrågor som de får, så ändrar de sina åsikter. Ett exempel är att Adam först säger att enbart pojkar kan leka med stridsflygplan för att därefter ändra sig och säga att ”Jo lite flickor, men, det var en svår fråga.”. Detta tolkar vi som att Adam intar olika förhållningssätt under samtalet, allt beroende på hur samtalet fortlöper och de diskurser som finns tillgängliga. Detta kallas inom den feministiska poststrukturalismen för multipla subjektiviteter (Lenz Taguchi, 2004). Alltså i det här fallet när vi som vuxna upprepar barnens svar och ställer följdfrågor, ändrar Adam och Emma sina resonemang. Om Adam istället hade haft denna diskussion

enbart med sina kamrater och inte oss vuxna, då hade hans förhållningssätt eventuellt varit annorlunda och ett tvivel hade kanske inte uppstått.

6.1.2 Både flickor och pojkar kan leka med...

Hanna berättar för oss att hon gärna leker med Pet Shops och samtliga barn håller med om att dessa plastdjur är roliga att leka med. Emma förtydligar att både pojkar och flickor kan leka med Pet Shops. Detta opponerar sig ingen av de andra emot.

Intervjuare: Ska vi höra med Emma, vad har du för något? Varför valde du just den?

Emma: En Pet Shop.

Intervjuare: Tycker ni om att leka med Pet Shops?

Alla: Mm.

Intervjuare: Är det något som bara pojkar kan leka med eller bara flickor?

Emma: Nej, killar också.

Intervjuare: Man kan leka både och med det?

Emma: Mm.

Senare under samtalet poängterar Emma att både flickor och pojkar kan leka med det frisörkitt som hon tidigare valde som leksak. Hennes resonemang om detta är något som de andra inte heller säger emot. Likaså är samtliga barn också eniga om att spela dator är något som alla oavsett kön kan syssla med. Dock som tidigare nämnts, anser barnen att det finns dataspel som passar flickor respektive pojkar.

Analys

Som vi ser ovan framgår det under samtalen att det också finns de leksaker som är så kallat könsneutrala, dessa var dock inte alls lika omtalade som det som nämdes under rubriken *6.1.1 Detta är en pojksak, medan detta är en flicksak*. Det är tydligt att majoriteten av barnens resonemang om leksaker är att det finns leksaker som passar till respektive kön, detta är den dominerande diskursen. Dock lyfts det också att vissa leksaker upplevs som könsneutrala och därför acceptabla för både flickor och pojkar. Ett exempel är att Pet Shops och frisörkitt är något som både pojkar och flickor kan leka med, detta förhållningssätt framstår därmed som dominerande i stunden. Ingen säger emot dessa resonemang. Eftersom barnen under samtalets gång mer eller mindre har uttryckt sina tankar, menar vi att om de inte hade hållit med så

skulle de istället ha opponerat sig. Vi kan dock aldrig vara säkra på om de håller med för att de vill passa in i den så kallat dominerande diskursen.

6.1.3 Vi har många barbiedockor på förskolan, men inga pangare

När vi diskuterar boken *Kenta och barbisarna* ställs en fråga gällande vad de tror att Kentas pappa tänker när Kenta vill packa ner sin barbiedocka istället för sin fotboll. Emma menar till en början att det är en svår fråga, men förklarar sedan att Kentas pappa inte tycker att det är lönt att han tar med sin barbiedocka till förskolan, eftersom där redan finns så många.

Intervjuare: Just det, men vad tror ni pappan tänker då? Kenta vill ta med Barbie och...

Emma: Då tänker pappan så att det är inte lönt att du tar med Barbie för där finns så många Barbies på dagis.

Diskussionen om barbiedockor fortsätter och Adam förklarar att de på avdelningen *Kaninen* har så många barbiedockor så att de behöver tre lådor att förvara dem i. Vidare förklarar han att det finns både flick- och pojkdockor, men betoningen i svaret ligger på att det finns ”lite pojkar”. Adam påpekar också att det inte finns några pangare att leka med på förskolan. Istället menar han att om de ska leka med pangare så får de tillverka sina egna i snickarummet.

Adam: Det finns inga pangare på *Kaninen*.

Emma: Nä.

Adam: Man får bygga en egen pangare här i snickarummet.

Analys

Vi tolkar det som att Emma berättar utifrån sina egna erfarenheter från förskolan, detta eftersom vi under våra besök på avdelningen *Kaninen* har sett att det finns många barbiedockor tillgängliga för barnen. Adam menar att det finns tre lådor med barbiedockor och han säger att dockorna är flickor och ”lite pojkar”. Hans betoning på ordet ”lite” tolkar vi som att majoriteten av barbiedockorna är flickor. Vår tolkning av hans resonemang kunde vi konstatera stämde då vi tittade i avdelningens rosa barbielådor och kunde se många flickdockor och några få pojkdockor. Adam berättar också att de inte har några pangare på förskolan utan att barnen själva får tillverka sina egna om de vill leka med sådana.

Därmed är det också detta förhållningssätt och denna diskurs som förskolan förmedlar till barnen. Denna innebär att det finns många barbie-dockor tillgängliga att leka med varav majoriteten av dockorna är flickor. Likaså att det inte finns några pangare att tillgå. Henkel (2006) menar att vuxna uppmuntrar olika saker och sysselsättningar hos barnen beroende på dess kön. Detta förstår barnen snabbt och därmed tar det inte lång tid förrän de är medvetna om vad som förväntas av dem beroende på om de är flickor eller pojkar. Denna diskurs tolkar vi därmed som att barbie-dockorna är mer riktade till flickorna, just eftersom det enbart finns ett fåtal pojkdockor.

6.2 Det finns pojk- och flickkläder, eller?

I *Så gör prinsessor* klär sig prinsessan i klänning, vilket leder till att vi väljer att ställa frågan kring vilka kläder barnen skulle vilja bära. Till hjälp har vi olika bilder på kläder och barnen får välja de som de föredrar. Direkt när bilderna läggs ut pekar Robin på en Spidermantröja och säger att han har en sådan. Han väljer sedan ett par blåa jeans, en Spidermantröjan och en blå tröja med motiveringen att det är de kläderna som har de finaste färgerna och att han älskar Spiderman. Även Lukas väljer kläder som går i blått, ett par blåa jeans med märke på och en blå tröja.

Intervjuare: Lukas vad valde du?

Lukas pekar på ett par blåa jeans med märke på och en blå tröja.

Intervjuare: Hur kommer det sig att du valde just de kläderna?

Lukas: Den är blå och jag tycker det är coolt med sånna märke här på byxorna (pekar på de vita märkena som finns på byxorna.)

Diskussionen fortsätter med att Julia och Maria förklarar vad de skulle vilja ha på sig, varav Maria påpekar att hon helst vill ha en rosa Hello Kitty klänning, ett par rosa byxor samt ett par glittriga leggings. Hon betonar att valet beror på att hon tycker att dessa färger är fina. Även Julia motiverar sitt val av kläder genom att säga att färgerna är fina och hon väljer ett par rosa byxor och en blå tröja. Vidare tas frågan upp om det finns något som enbart pojkar eller enbart flickor kan klä sig i.

Intervjuare: Skulle du kunna tänka dig att välja den tröjan? (Frågan riktas till Maria och syftar på tröjan med Spidermantryck.)

Maria: Nää.

Intervjuare: Men du skulle vilja välja den? (Pekar på en Hello Kitty.)

Maria: Mm.

Lukas förklarar att kläder med Hello Kitty är något som enbart flickor kan ha, vilket både Maria och Julia håller med om. Sedan fortsätter han att berätta att byxor med tryckta märke enbart är till pojkar och att byxor till flickor ska se ut på ett speciellt sätt.

Lukas: Såna byxor med märke och sånt.

Intervjuare: Vem, vem, tycker du kan ha dem? Eller vad tycker du om det? Vad var det du tänkte säga?

Lukas: Att dom byxorna tycker jag inte att tjejer kan ha för märkena. De kan ha såna jeans fast inte typ såna med märke.

Intervjuare: Hur ska ett par byxor för en flicka se ut tänker du Lukas?

Lukas: Lite... typ så fast man har det lite som tights, så som Maria har.

Intervjuare: Jaha, okej. De ska inte sitta lika löst tänker du?

Lukas och Robin: nää.

Maria: Men jag har såna hemma fast jag brukar aldrig använda dem.

I *Kenta och barbisarna* har både Kentas pappa och Kenta själv militärbyxor, vilket Adam påpekar. Adam och Emma förtydligar att militärbyxor är som jägarbyxor. Adam berättar att en man som han känner har sådana byxor på sig när han är ute på jakt. När vi frågar barnen om de tror att flickor också kan ha sådana, då svarar Emma bestämt nej. Vi ställer även frågan om varför de tror att Kenta går in på toaletten när pojkarna kommer. Varav Emma menar att det är för att han ska klä av sig kjolen och att han nog ser lite snyggare ut när han har ”killkläder”.

Analys

Vid diskussionen om kläder intar flickorna respektive pojkarna vid de övervägande flesta gånger så kallat traditionella diskurser. Detta synliggörs bland annat genom att pojkarna i samtalen utifrån boken *Så gör prinsessor* menar att de helst skulle vilja ha på sig exempelvis tröja med Spidermantryck, blå tröja och blåa jeans med vita tryckta märken på. Detta till skillnad från flickorna som istället bland annat väljer Hello Kitty klänning, glittriga leggings och rosa byxor. Julia väljer också en blå tröja, vilket kan upplevas som motsägande mot den så kallat traditionellt kvinnliga diskursen.

När vi sedan samtalar kring om det finns några kläder som bara flickor respektive pojkar kan

använda, då menar Lukas att Hello Kitty enbart är något som flickor kan ha. Detta medger även Maria och Julia. Robin uttalar sig inte i frågan, men säger heller inte emot det rådande resonemanget. Därmed tolkar vi det som att detta är det dominerande förhållningssättet; det är enbart flickor som kan ha Hello Kitty. Lukas menar också att byxor till flickor respektive pojkar skiljer sig åt. Han anser att pojkarnas byxor ska ha tryckta märken och sitta lösare i förhållande till flickornas som ska sitta tightare. Han jämför byxor till flickor med de som Maria har på sig. Detta är något som Robin också håller med om. Maria påpekar att hon har sådana hemma, men hon är också mycket noga med att betona att hon inte använder dem. Hedlin (2006) och Lenz Taguchi (2004) menar att vårt förhållningssätt kan vara avgörande för om vi blir accepterade eller inte, därav kanske Marias förtydligande om att hon inte använder sina byxor som sitter löst. Byxor diskuteras även under samtalet utifrån *Kenta och barbisarna* då Adam och Emma bestämt redogör för att militärbyxor enbart är något pojkar kan ha. Adam refererar till en manlig bekant som har sådana byxor, varav han förmedlar en uppfattning som vi tolkar är formad utifrån hans erfarenheter hemifrån.

I boken klär sig Kenta i kjol, men när pojkarna kommer går han in på toaletten. Emmas förklaring till varför han gör det är för att han ska ta av sig kjolen och för att han nog ser snyggare ut i ”killkläder”. Den diskurs som Emma förmedlar innebär att det finns något som heter killkläder och att det är sådant som pojkar har på sig för att det klär dem bättre. Det är ingen som säger emot hennes resonemang därför tolkar vi det som att detta är den dominerande diskursen i hela samtalet.

6.2.1 Det är knäppt att pojkar har klänning eller det är helt okej?

I båda boksamtalen diskuteras vad barnen tycker om att pojkar har kjol och klänning. I *Så gör prinsessor* väljer prinsessan mellan olika klänningar och vi frågar då vad de anser att prinsar kan klä sig i. Alla är överens om att prinsarna istället ska ha byxor och tröja, Maria poängterar att de möjligtvis skulle kunna ha någon längre rock. Att prinsar inte ska ha klänning är dem också eniga om till en början. Även barnen som diskuterar *Kenta och barbisarna* menar att pojkar inte kan ha klänning. Redan när vi visar boken som vi ska läsa, utbrister Emma i skratt och säger att den boken är rolig för Kenta har klänning.

Intervjuare: Här står så här: Kenta klär sig i kjol, rosa kjol och röda högklackade skor. Vad tycker du om att pojkar har kjol?

Emma: Ja för jag tycker det är tosigt (skrattar).

Intervjuare: Jasså du tycker det är tosigt, varför tycker du det är tosigt?

Emma: Jo för jag tycker inte killar kan ha kjol eller klänning.

Diskussionen om Kenta och kjolen fortsätter och Adam som har suttit tyst en stund utvecklar vidare att han tycker att det är knäppt att Kenta har kjol. Detta är något som både Emma och Kalle instämmer med.

Intervjuare: Hur tänker du?

Adam: Fy vad knäppt.

Intervjuare: Tycker du det är knäppt?

Emma: Det tycker jag också (skrattar).

Intervjuare: Hur kan det vara knäppt då?

Adam: För att.

Kalle: Det är konstigt.

Adam: Det är konstigt.

Till skillnad från ovanstående resonemang uttalar Maria senare under samtalet att det kan vara helt okej att pojkar har klänning. Detta är en åsikt som resten av deltagarna som diskuterar utifrån boken *Så gör prinsessor* inte delar med henne.

Maria: Jag tycker det är helt okej.

Intervjuare: Mm.

Maria: Jag tycker inte det spelar något roll vem som har vilket och om en kille har en klänning. Det spelar ingen roll för mig.

Analys

Det dominerande förhållningssättet i samtalet är att pojkar inte kan ha klänning, detta är alla förutom Maria överens om. Senare under samtalet framhäver Maria ett annat förhållningssätt och menar att det är helt okej att pojkar har klänning. De andra håller dock inte med henne om detta. Emma visar med hela sitt kroppsspråk att boken *Kenta och barbisarna* är rolig för att Kenta har kjol på sig. Hon uttalar sig om att hon tycker att det är ”tosigt”, vilket talar för en så kallat traditionell diskurs gällande vad flickor och pojkar kan ha på sig. Detta instämmer också Adam och Kalle med, då de beskriver att Kenta har kjol som någonting som är knäppt och konstigt. Davies (2003) förklarar att barn visar vilket kön de tillhör genom olika attribut som exempelvis att kjolar och sjalar kopplas till det kvinnliga medan det manliga innefattar

mer byxor och tröjor. Detta syns tydligt i samtalen då majoriteten av barnen anser att klänning inte är något som pojkar har. Utan istället att pojkar förslagsvis ska ha byxor och tröja, möjligtvis att prinsar kan ha någon längre rock betonar Maria. I samtalen är klänning något för flickor.

6.3 Rosa, blå, lila och grön – finns det pojk- och flickfärger?

Ett centralt tema som vi kom in på flera gånger under samtalen var färger. I diskussionerna synliggörs att barnen gärna använder särskilda färger till pojkar och flickor. Det var särskilt färger på kläder som betonades, varav vissa färger var mer acceptabla om man var flicka respektive pojke. Detta redogörs för nedan.

6.3.1 Rosa kläder på pojkar är löjligt

Den dominerande åsikten under boksamtalen är inledningsvis att pojkar inte kan ha rosa kläder. Det är framförallt pojkarna som har detta förhållningssätt då några uttalar sig om att de inte gillar färgen eller att det är löjligt att pojkar har rosa. Flickorna däremot uttalar sig inte särskilt mycket om det, bortsett från Julia och Maria som till en början håller med pojkarna. När samtalet fortlöper intar de ett annat förhållningssätt, vilken redogörs för längre ner. Även Lukas håller först med om detta, men ändrar också sin åsikt under diskussionens gång. Robin däremot står fast vid att pojkar inte kan ha rosa kläder på sig.

Intervjuare: Tycker du att pojkar kan ha rosa kläder på sig?

Robin: Oh, nä.

Intervjuare: Hur kan det va då?

Robin: Jag gillar inte rosa.

Robin gör klart för oss att pojkar inte kan ha rosa kläder, likaså att han inte gillar denna färg. Detta är även en åsikt som Adam delar med Robin. De är eniga om att färgen rosa inte passar till pojkar och Adam utvecklar sina tankar kring detta ännu mer. Adam säger dessutom att han tycker att det är löjligt att pojkar har rosa kläder på sig.

Intervjuare: Vad tycker du Adam, kan pojkar ha rosa kläder?

Adam: Nej.

Intervjuare: Varför tycker du inte det?

Adam: Därför att det är löjligt.

Intervjuare: Hur kan det vara löjligt?

Adam: För att jag tycker att det är löjligt.

Analys

Under boksamtalen kan vi konstatera att den dominerande åsikten är att pojkar inte kan ha rosa kläder på sig, vilket framför allt pojkarna poängterar. Detta är också ett förhållningssätt som flickorna intar till en början och något som de inte säger emot. Dock ändrar Maria och Julia inställning under samtalets gång och menar senare att de både tycker att det är okej och snyggt med rosa på pojkar. När Julia senare säger att hon tycker att rosa är snyggt, så kopplar hon det till sin pappa som brukar ha rosa kläder. Detta tolkar vi som att hon har med sig en uppfattning hemifrån som innebär att det är fint med rosa kläder på pojkar också.

6.3.2 Färgen rosa är helt okej eller till och med snygg på pojkar

Som vi nämner ovan säger Maria emot åsikten att pojkar inte kan ha rosa kläder och istället menar hon att det är helt okej. Hon använder sig av sina erfarenheter och kopplar det till en pojke hon känner som använder rosa kläder. Lukas påpekar då att denna pojke vill ju faktiskt vara tjej, därav anledningen till varför han använder dessa kläder. När vi frågar Maria om hon tycker att det är snyggt med rosa kläder på pojkar, då svarar Robin direkt, innan Maria hunnit uttala sig, att han inte tycker det. Marias svar blir att färgen är sådär på pojkar. Även Julia kopplar till sina egna erfarenheter, då hon menar att hennes pappa använder rosa kläder och att det därför är helt okej att pojkar också använder färgen. Vidare förklarar Lukas, som tidigare har haft ett negativt förhållningssätt angående färgen rosa på pojkar, att det faktiskt kan vara så att en pojke gillar rosa och han då kan få använda färgen på sina kläder om han vill det.

Robin: Jag gillar inte rosa.

Lukas: Ja, fast andra kanske gillar dom, och dom kanske vill...

Robin: Öh, kanske...

Lukas: För alla gillar, kan ju gilla vilken färg man vill och då kanske man vill ha sånna kläder där det är lite rosa.

Vi frågar om de tycker att en pojke skulle kunna ha ett par rosa byxor som finns på en av bilderna som är med under samtalen. Maria och Julia svarar direkt ja, medan Lukas

förtydligar att en pojke skulle kunna ha det om han tycker om det och vill ha det. Robin säger ingenting förrän vi ställer frågan personligen till honom varefter han då svarar att han tycker samma som Lukas.

Trots att den dominerande åsikten är att pojkar inte kan ha rosa och att färgen är sådär, ser vi också ovan att några väljer att inta ett annat förhållningssätt efter en stunds diskussion. Framför allt är det flickorna som diskuterar *Så gör prinsessor* som uttalar sig om det är helt okej att pojkar har rosa. Även Kalle som diskuterar *Kenta och barbisarna* håller med om denna åsikt. Däremot, som vi tidigare nämnt, sätter sig Robin emot detta då han menar att vissa färger kan bara flickor ha. Julia förklarar då för honom att pojkar klär i rosa eftersom hon känner ett barn som använder rosa kläder.

Robin: Jag tycker lila och rosa kan bara flickor ha.

Intervjuare: Tycker du det?

Julia: Det tycker inte jag,

Maria: Inte jag heller.

Intervjuare: Vad tycker du Julia?

Julia: För jag har sett, öh, öh, vad heter han nu. Öh, min pappa är kär i någon annan och hon har ett barn som har rosa tröja.

Analys

Det dominerande förhållningssättet under största delen av samtalen är att pojkar inte kan ha rosa på sig, men efterhand som samtalen fortlöper så intar framför allt Julia och Maria andra diskurser och säger emot den dominerande. Lenz Taguchi (2004) förklarar att vårt subjekt är skapat av de diskursiva praktikernas innehåll, men detta är ingenting som passivt överförs till oss utan istället är vi aktiva i vårt subjektsskapande genom att vi exempelvis tar åt oss av diskurserna eller säger emot dem. I detta fall säger Julia och Maria emot den diskurs som till en början med tolkas som dominerande och som de i början av diskussionen också håller med om. Även Kalle intar detta förhållningssätt. Lukas, som först håller med om att pojkar inte kan ha rosa, intar senare ett förhållningssätt som innebär att pojkar kan ha det om de vill. Detta innebär att han intar multipla subjektiviteter (Lenz Taguchi, 2004).

Maria använder sig av sina erfarenheter och drar paralleller till en pojke som hon känner, vilken använder rosa kläder. Responsen från Lukas blir då att denna pojke vill ju faktiskt vara

tjej, det är därför han använder dessa kläder. Detta tolkar vi som att Lukas intar en traditionell diskurs som står för att rosa är en flickfärg och ingenting som pojkar kan använda sig av.

Det märks att Robin håller fast vid den dominerande diskursen då han uttalar att han inte gillar färgen rosa och likaså svarar han inte omgående när vi ställer frågan om pojkar kan ha rosa byxor. När de övriga i gruppen har sagt att de tycker att det är okej att en pojke har rosa byxor och vi personligen frågar Robin, då säger han att han tycker som Lukas. Vi upplever det som att Robin inte vill säga emot den rådande meningen, eftersom det då skulle kunna finnas en risk för honom att hamna utanför gruppen (Lenz Taguchi, 2004). En liknande händelse är när Maria får frågan om hon tycker att det är snyggt med rosa till pojkar och Robin direkt svarar att han inte tycker det. Marias svar blir att hon tycker att det är sådär. I stunden känns det som att även Maria påverkas av det förhållningssätt som Robin tillhandahåller, kanske även här på grund av att hon vill passa in.

6.4 Ishockey, balett, jakt... Är sporter och hobbyer könsbestämda?

I boken *Så gör prinsessor* står det att prinsessan gärna kopplar av med att spela lite ishockey, detta leder till en diskussion kring om olika sporter och fritidssysselsättningar särskilt är för pojkar eller flickor. Det lyfts många olika tankar kring området och resultatet visar på att det dels finns så kallat könsbestämda sporter och dels könsneutrala. Nedan presenteras det barnen redogör för under boksamtalen.

6.4.1 Somliga sporter kan både flickor och pojkar syssla med

Ishockey som är en sport som prinsessan i boken spelar, är något som samtliga barn tycker är helt okej att både flickor och pojkar ägnar sig åt. Robin förtydligar att han har sett många flickor som spelar ishockey, likaså att han har en kvinnlig släkting som spelar. När vi diskuterar om det finns någon sport som enbart pojkar eller enbart flickor kan ägna sig åt, påpekar Maria att det inte finns. Däremot är Robin lite mer osäker på frågan varav han senare i samtalet utvecklar att en del sporter enbart är för pojkar, detta beskrivs under rubriken *6.4.2 Köra cross och jaga är mer för pojkar, balett är för flickor, eller?*. Julia och Lukas uttalar sig vid detta tillfälle inte kring frågan om det finns något som enbart är för pojkar respektive flickor.

Intervjuare: Men tycker ni det finns någon sport som bara flickor kan göra eller som bara pojkar kan göra?

Maria: Nä.

Robin: Nja (svaret upplevs som mer osäkert).

Intervjuare: Är där någon sport som ni känner amen det här, nä, det här skulle jag inte vilja göra som tjejer eller det här kan bara pojkar göra?

Maria: Nä.

Att Robin visar en viss osäkerhet kring vad han tycker synliggörs också på olika sätt senare under samtalet. Dels genom att han först säger att cross enbart är för pojkar, men sedan ändrar sig till att det är något alla kan göra och dels genom en diskussion om thaiboxning.

Robin: Jag tycker thaiboxning.

Intervjuare: Vem kan göra, hålla på med thaiboxning?

Robin: Killar bara (viskar fram svaret).

Intervjuare: Inga flickor?

Robin: Nä.

Julia: Men jag har sett flickor som boxar.

Intervjuare: Men hur tänker du då Robin? Kan inte flickor hålla på med thaiboxning?

Robin: Jo, kanske...

Maria och Julia gör båda klart att de inte kommer på någon sport som särskilt är för pojkar eller flickor. När balett diskuteras menar Maria att det är helt okej för alla att syssla med det, dock säger Julia emot det hon sade tidigare då hon nu berättar att balett enbart är något som flickor kan syssla med.

Analys

Den dominerande diskursen i diskussionen om sporter är att ishockey är någonting som både pojkar och flickor kan syssla med. Här relaterar Robin till sina egna erfarenheter då han poängterar att han känner en flicka som är ishockeyspelare, därmed är hans diskurs kring synen på detta också förmodligen formad hemifrån. Både Maria och Julia är i början av denna diskussion eniga om att det inte finns någon sport som enbart är för flickor respektive pojkar. Dock intar Julia senare under samtalet ett annat förhållningssätt och menar då istället att det faktiskt finns någon sport som enbart flickor kan syssla med, vilket redogörs för under rubriken *6.4.2 Köra cross och jaga är mer för pojkar, balett är för flickor, eller?*.

Robin däremot upplevs som mer osäker på Maria och Julias bestämdhet kring att det inte finns någon särskild sport för respektive kön. Först svarar han på frågan med ett osäkert svar och sedan viskar han fram att bara pojkar kan ägna sig åt thaiboxning. En tolkning till varför han upplevs som osäker och att han inte verkar stå för sin åsikt till fullo kan vara att han vill passa in och därför rättar han sig lite efter de diskurser som finns tillgängliga (Hedlin, 2006; Lenz Taguchi, 2004). Detta exempelvis när han först säger att thaiboxning enbart är för pojkar. När Julia sedan framhäver en annan diskurs som står för att flickor också kan syssla med det, då verkar Robin bli mer osäker på det han berättade. Likaså upplever vi att våra följdfrågor till Robin gör att han blir osäker. SOU (2006:75) menar att barn sällan säger emot det som vuxna säger eller gör, kanske är det därför han ändrar sina åsikter när vi ”trycker på” med följdfrågor och istället försöker han svara det som han tror att vi skulle vilja höra.

6.4.2 Köra cross och jaga är mer för pojkar, balett är för flickor, eller?

Under diskussionen framkommer det att vissa sporter är mer könsbestämda, detta trots att några barn tidigare har opponerat sig mot detta eller att de inte sagt emot det som diskuterats. Som nämns ovan poängterar Robin till en början med att både cross och thaiboxning är något som bara pojkar kan syssla med, men när vi frågar honom ytterligare en gång ändrar han sin åsikt och tycker istället att det är okej för båda könen. Både Maria och Julia är eniga om att de i varje fall inte skulle vilja köra cross.

Adam beskriver att han känner några män som brukar vara ute och jaga, han gör klart för oss att det aldrig är några kvinnor som är med när det är jakt. Detta håller Emma med om, dock säger hon senare också att det skulle kunna vara flickor med. Adam förklarar att mammorna kommer senare, men det är när det inte är jakt.

Intervjuare: Är där inga flickor med när dem jagar?

Emma: Nej. Men där kan va.

Intervjuare: Som är jägare?

Emma: Ja.

Adam: Ibland brukar det komma flickor. Men det är bara när dom inte ska jaga.

När det kommer till frågan om balett menar Julia att det är något som bara flickor kan syssla med och hon förklarar att hon inte tror att det är något som pojkar skulle vilja ägna sig åt. Maria däremot anser till en början med att det är helt okej att både flickor och pojkar dansar

balett, detta säger också Robin. Vidare ställs frågan om Robin och Lukas skulle kunna tänka sig att dansa balett. Lukas poängterar att han möjligtvis skulle kunna tänka sig att dansa, men att han tycker att det skulle vara pinsamt. Anledningen till detta förklarar han är att andra hade skrattat åt honom då, denna åsikt delar han med både Maria och Julia. Robin uttalar sig inte i frågan om han skulle kunna tänka sig att dansa balett.

Analys

En del av barnen intar motstridiga diskurser under samtalets gång. Ett exempel är Robin som först säger att cross och thaiboxning enbart är något för pojkar, men sedan intar han en diskurs som mer talar för att det är okej att flickor också sysslar med det. Likaså är ett annat exempel när Maria först framhåller ett förhållningssätt som innebär att det är helt okej att både flickor och pojkar dansar balett, för att i nästa stund hålla med de andra som säger att det finns risk för att folk skrattar åt pojkar som dansar balett. Åsikten om att balett inte är någonting för pojkar blir därmed den dominerande i diskussionen. Vi tolkar det som att Lukas som först redogör för denna diskurs menar att han avstår från att dansa för att han är rädd för att någon ska skratta åt honom och därmed att han ska hamna utanför (Hedlin, 2006; Lenz Taguchi, 2004). Detta anser vi kan kopplas till en så kallat traditionellt manlig diskurs, vilken innebär att balett är någonting som enbart flickor kan syssla med.

Även Adams beskrivning av jägare tolkar vi som att han intar en så kallat traditionellt manlig diskurs. Han hänvisar till att han känner män som är jägare likaså betonar han att där inte är några kvinnor med när det är jakt. Denna diskurs håller Emma också till viss del med om, men hon påpekar också att det skulle kunna vara flickor med. Dock menar Adam att mammorna kommer när jakten är slut, vilket vi tolkar som att de är med efteråt när det så kallat hemska är slut och de tillsammans kanske ska samlas för middag.

6.5 Vem räddar vem: prinsessan eller prinsen?

Det är prinsessan som slåss med svärd och räddar prinsar i boken *Så gör prinsessor*, vilket diskuteras under samtalet. Någon menar att det bara kan vara prinsen som räddar prinsessan medan andra ställer sig mer kritiska till detta och inte ser några problem med att de så kallat traditionella rollerna är omvända.

6.5.1 Prinsar ska rädda prinsessor, så är det i filmerna

När diskussionen inleds är Robin, Julia och Maria eniga om att det är prinsarna som ska rädda prinsessorna och inte tvärtom. Robin hänvisar till sina egna erfarenheter och berättar bestämt för oss att så här måste det vara eftersom han har sett det på film.

Intervjuare: Men om vi säger så här: vad tycker du om att det är prinsessan som räddar prinsen och inte prinsen som räddar prinsessan?

Robin: Prinsar ska rädda prinsessor.

Julia och Maria: Jaa.

Intervjuare: Hur kan det vara då?

Robin: För så är det i filmerna.

Längre in i diskussionen påpekar Maria, som tidigare hållit med om Robin och Julias åsikter, att hon tycker att båda kan rädda båda. Hon förtydligar att det inte tvunget måste vara prinsen som räddar prinsessan. Lukas uttalar sig om att han delar denna åsikt med Maria.

Maria: Fast jag tycker att båda kan rädda båda.

Lukas: Ja, båda kan rädda båda. Båda räddar båda, så prinsen räddar samtidigt som prinsessan räddar.

Analys

Den dominerande diskursen är till en början att det är prinsarna som ska rädda prinsessorna, precis som det är i de traditionella sagornas handlingar. Detta kan kopplas till Davies (2003) resultat som visade på att många i undersökningen inte accepterade att det var en kvinna som var hjälten. Davies (2003) förstod det istället som att barnen ville försöka upprätthålla den så kallat traditionella sagans uppbyggnad. Detta kunde vi också urskilja i samtalet utifrån boken *Så gör prinsessor*. Robin hänvisar till sina erfarenheter från vad han har sett på film, vilket därmed står för diskurser som media i samhället erbjuder. Den diskurs han intar innebär att det är prinsarna som ska rädda prinsessorna. Detta håller både Julia och Maria med om.

När samtalet fortlöper intar Maria dock en annan diskurs och då motsäger hon sig den traditionella sagans uppbyggnad och den dominerande diskursen som hon tidigare integrerat i. Hon menar istället att prinsessan lika gärna kan rädda prinsen. Detta är en diskurs som också Lukas delar med henne. Robin och Julia håller fast vid diskursen om att det är prinsen som ska rädda prinsessan.

6.5.2 Jag har sett jättemånga prinsessor på tv som slåss med svärd

Samtliga barn som diskuterar utifrån boken *Så gör prinsessor* påpekar att det inte är något konstigt att prinsessor fäktas med svärd och slåss mot stora drakar. Robin hänvisar även här till sina erfarenheter och menar att han har sett prinsessor på tv som gör just sådana saker.

Intervjuare: Ni tycker inte att det är något konstigt att det är en prinsessa som slåss?

Alla: Nää.

Robin: För jag har sett jättemånga prinsessor på tv som slåss mot en drake.

Lukas poängterar först att båda kan rädda båda och han håller med om att det inte är något konstigt att det är en prinsessa som slåss, vilket vi nämnde ovan. Sedan upplever vi det som att han ändrar sin uppfattning och istället påpekar att prinsessan kan ge sig ut och fäktas om prinsen har dött. När vi utvecklar frågan och undrar över hur han ställer sig till detta om både prinsessan och prinsen är vid liv, då förklarar han att det mest är pojken som slåss, men att flickor ändå kan.

Lukas: Och, och, tänk om killen har dött och då får ju tjejen ge sig ut och fäkta och då så.

Intervjuare: Okej. Så det är både killar och tjejer som slåss? Men om killen inte har dött, om både prinsessan och prinsen är där. Vad tycker du då?

Lukas: Fast då och...

(ohörbart)

Intervjuare: Vi ska höra vad Lukas. Vad tänkte du? Om både prinsen och prinsessan är hemma, vem tänker du då är som slåss mot drakar och fäktas med svärd?

Lukas: Jag tycker det är mest killen fast tjejer kan ändå.

Analys

Inledningsvis är samtliga barn överens om att det inte är någonting konstigt att det är prinsessor som slåss mot drakar och fäktas med svärd, därmed blir detta den dominerande diskursen. Robin hänvisar till att han har sett detta på tv och därmed förmedlar han en diskurs till de andra som säger att så här kan det vara på tv. Det är ingen som säger emot denna diskurs till en början med. Under samtlets gång intar Lukas sedan en annan diskurs som säger emot den dominerande. Han uttalar sig om att flickan kan ge sig ut och fäktas om pojken har dött, vilket vi tolkar som att han menar att det främst är prinsen som är ute för att fäktas med svärd och slåss mot drakar. När vi ställer en följdfråga angående hur han tänker

kring om både prinsessan och prinsen är vid liv blir Lukas svar att han mest tycker att det är killen som slåss, men att tjejer ändå kan. Vi upplever det som att han nu intar en mer så kallat traditionell manlig diskurs som talar för att det är pojkar som ska vara de som är mer tuffa och vågliga.

6.6 Att klä ut sig till Spiderman eller prinsessa, det är frågan

I samtalet som följer efter högläsningen om *Kenta och barbisarna* innebär det ena uppdraget att barnen får ta del av bilder på olika utklädningskläder. Bland de olika bilderna som exempelvis är Spiderman, prinsessa, Batman och ängel får de sedan välja det som de helst skulle vilja klä ut sig till. Direkt när bilderna läggs på golvet kommenterar Kalle och Adam med ord som exempel ”wow”, ”Star Wars” och ”Spiderman!”. Hanna och Emma ropar inte ut vad de ser utan istället pratar de med varandra om en bild på en ängel.

Intervjuare: Vem är det som är på den bilden? (Pekar på en bild på Darth Vader.)

Adam: Woow!

Kalle: Star Wars.

Adam: Nej det är Darth Vader.

Adam: Oooo wow kolla Darth Vader!

Emma: Tycker du inte det här Hanna? En ängel.

När vi sedan frågar respektive barn vad de skulle välja att klä ut sig till, fortsätter Emma med att berätta att hon gärna vill vara en ängel för att hon tycker att de är fina och för att hon ska tappa en tand. Hanna förklarar att hon skulle vara en prinsessa med anledning av att hon tycker prinsessklänningarna på bilderna är fina. Kalle väljer bilden som föreställer Batman och motiverar valet med att den är snygg. Undertiden som vi för denna diskussion har Adam ropat Darth Vader i bakgrunden ett flertal gånger. När det sedan blir hans tur att berätta vad han skulle välja så är svaret Darth Vader.

Diskussionen om utklädningskläderna avrundas med att vi pratar om vad de tycker angående om det är några kläder som bara pojkar respektive bara flickor kan ha. Adam är snabb med att svara att Spidermandräkten enbart är för pojkar, detta med hänvisning till att han har sett ett tv-program där det är så.

Intervjuare: Finns det några kläder här som ni känner att bara pojkar eller bara flickor kan ha?

Adam: Detta kan bara pojkar klä ut sig till, för jag har sett ett tv-program och där är en pojke som är han. Så det är bara pojkar som kan klä ut sig till han.

Intervjuare: Det är ingenting flickor kan va?

Adam: Nej.

Intervjuare: Okej.

Likaså förtydligar Hanna att hennes kläder enbart fungerar för flickor och inte för pojkar, detta med bakgrund i att hon som flicka gillar dessa kläder. Det hon redogör för instämmer också Adam i. De andra i gruppen säger inte emot varken Hannas eller Adams åsikter.

Intervjuare: Något av det du har Hanna, skulle en pojke kunna ha det på sig?

Hanna: Nej.

Adam: Nej.

Intervjuare: Är det bara "flickkläder"?

Hanna: Mm.

Intervjuare: Varför det då?

Hanna: För jag gillar det.

Analys

När bilderna läggs ut på golvet är det genast pojkarna som tar det största utrymmet och vi tolkar det som att det framför allt är dem som söker uppmärksamhet genom att exempelvis ropa ut "Spiderman!". Månsson (2000) menar att i vuxenstyrda situationer är det pojkarna som ges mest uppmärksamhet i förhållande till flickorna, vilket vi upplever stämmer överens med denna situation. Eftersom pojkarna söker mer uppmärksamhet under detta samtal, så kan vi när vi i efterhand lyssnar på det förstå att vi omedvetet också ger dem denna uppmärksamhet. Till skillnad från flickorna som enligt vår tolkning är mer lugna och pratar mer med varandra. Vi förstår det som att Emma söker medhåll hos Hanna.

Vi kan urskilja så kallat tydliga traditionella manliga respektive kvinnliga diskurser vad gäller vilka utklädningskläder flickorna och pojkarna väljer. Davies (2003) menar att barn bland annat visar vilket kön de tillhör genom olika attribut som exempelvis att flickor har kjolar och sjalar medan pojkar har byxor och superhjältekläder. Hanna skulle vilja vara prinsessa och Emma en ängel, Kalle väljer Batman och Adam Darth Vader. Emmas val kopplas till en diskurs som har med hennes tand att göra och att hon förmodligen tänker att det finns

tandfeér. Om situationen hade varit annorlunda så hade hon kanske intagit en annan diskurs och då hade en ängel kanske inte varit det självklara valet. Detta gäller givetvis också de andra barnen, om situationen hade varit annorlunda och andra diskurser involverats hade kanske deras resonemang inte varit desamma som under detta samtal (Lenz Taguchi, 2004).

Både Hanna och Emma väljer bilder med figurer som har kjol och pojkarna är de som väljer dem med superhjältar på. Varken flickorna eller pojkarna intar den motsatta traditionella diskursen, alltså intar exempelvis flickorna inte en så kallat traditionellt manlig diskurs. Däremot förtydligar Adam att Spidermandräkten enbart är något pojkar kan använda och Hanna menar att prinsessklänning enbart är för flickor. Adams motivering till detta är för att han har sett på tv att Spiderman är en pojke, vilket därmed också är den diskurs som tv förmedlar till tittarna.

6.7 Sammanfattning av resultat

Syftet med denna studie är att undersöka hur barn konstruerar kön, detta med en feministisk poststrukturalistisk utgångspunkt. I vårt resultat kan vi utläsa olika diskurser, dels diskurser som är dominerande men likaså diskurser som är motstridiga. Vi kan också konstatera att barnen under samtalen ofta intar så kallat traditionellt kvinnliga respektive manliga diskurser. Ett exempel på detta är när de diskuterar leksaker varav de dominerande diskurserna bland annat är att stridsflygplan och Monstertrucks enbart är till pojkar medan ”tjejbarbiedockor” och prinsesspel enbart är till flickor. Hanna gör klart för att pojkar endast kan leka med de starka dockorna, de som är mer manliga. Robin och Lukas intar en diskurs som starkt säger emot att pojkar kan leka med barbiedockor, detta genom att hålla för öronen. Lenz Taguchi (2004) och Foucault (2008) menar att det inte enbart är språket i diskurserna som förmedlar något utan också kroppsspråket, vilket pojkarna i det här fallet tydliggör.

Julia däremot intar först en diskurs som talar för att hon gillar barbiedockor, pojkarnas respons blir att de håller för öronen. Detta leder till att Julia ändrar sitt förhållningssätt och upprepande gånger säger att hon inte bara leker med barbiedockor utan också gör det som hon förmodligen tror att pojkar gör: spelar dator. Inom ett feministiskt poststrukturalistiskt perspektiv använder man begreppet multipla subjektiviteter, vilket innebär att varje individ kan ha många olika förhållningssätt till en situation, allt beroende på de diskurser som är mest dominerande i stunden (Lenz Taguchi, 2004). Detta har vi tydligt kunnat se under samtalen,

exempelvis i situationen ovan då vi tolkar det som att pojkarnas diskurs är dominerande och därmed ändrar Julia sitt förhållningssätt. Likaså att hon förmodligen inte vill riskera att hamna utanför gruppen, vilket kan ha betydelse för hur vi väljer att förhålla oss till de rådande diskurserna. Hedlin (2006) och Lenz Taguchi (2004) poängterar att vi ofta väljer de diskurser som är till vår fördel, så vi blir accepterade i gruppen. Detta kan vi också konstatera råder under samtalen, då barnen först kan inta en diskurs för att sedan ändra sig, kanske på grund av att de vill passa in.

Vad gäller att inta så kallat traditionellt manliga och kvinnliga diskurser ser vi också att barnens förhållningssätt gällande kläder, utklädningskläder och färger speglar det traditionella synsättet till stor del. Några exempel på dominerande diskurser inom detta är att de anser att enbart flickor kan ha Hello Kitty klänning och klä sig som prinsessa. Likaså att enbart pojkar kan vara Spiderman och att de inte kan ha rosa kläder. Exemplet om att pojkar inte kan ha rosa kläder är till en början dominerande, dock ändrar flickorna förhållningssätt under samtals gång och intar sedan en diskurs som innebär att pojkar kan bära rosa kläder. Lenz Taguchi (2004) menar att vårt subjekt är skapat av diskursernas innehåll, men detta är inget som överförs passivt utan vi är aktiva i vårt subjektskapande genom att vi exempelvis kan ta åt oss av diskurserna eller säga emot dem. Detta sker flertalet gånger under samtalen, exempelvis när Julia säger emot den rådande diskursen om att pojkar inte kan ha rosa kläder. Överlag är dock inställningen att det finns särskilda kläder som är till pojkar respektive flickor, vilket även Davies (2003) poängterar då hon menar att olika attribut visar vilket kön barnet tillhör. Sjalar och kjolar tillhör det kvinnliga, medan det manliga mer står för byxor och tröja.

Avslutningsvis ska nämnas att barnen också intar diskurser som talar för att en del saker är könsneutrala exempelvis som att spela dator, leka med frisörkittet och spela ishockey. Dessa tre är så kallat dominerande diskurser under samtalen. Dock är dessa inte alls lika uttalade som diskurserna som står för det mer traditionellt kvinnliga respektive manliga.

7. Diskussion

Denna studies syfte har varit att bidra till att skapa förståelse för hur barn kan tänka och resonera kring konstruerandet av kön. Likaså att få syn på vilka diskurser som barnen aktiverar och använder under boksamtalen. Vi blev bland annat inspirerade till denna utgångspunkt genom Davies (2003) forskning och ville därför pröva ett upplägg liknande hennes. Därmed genomförde vi, tillsammans med åtta barn, samtal utifrån normbrytande barnböcker. Dessa samtal var uppbyggda utifrån hur man genomför boksamtal och intervjuer tillsammans med barn. Precis som Davies (2003) var vår teoretiska utgångspunkt den feministiska poststrukturalismen. I denna del av studien diskuteras våra resultat i förhållande till det som blivit framskrivet tidigare i arbetet.

Precis som Davies (2003) ställde vi oss därmed frågande till hur barnen, som föds in i detta ofta uppdelade samhälle, skulle reagera på de normbrytande barnböcker som vi hade som utgångspunkt. Vi kan konstatera att barnen reagerade olika på handlingarna. I likhet med Davies (2003) resultat var majoriteten av reaktionerna dock att barnen avvisade och protesterade mot våra försök att tänka utanför de rådande normerna. Ett exempel på detta är när Emma skrattar åt att Kenta har klänning och uttalar sig om att det är ”tosigt”. Likaså när den dominerande diskursen är att pojkar inte kan leka med barbie dockor. Det finns också de barn som accepterar delar av de normbrytande barnböckerna, exempelvis att Maria tycker det är helt okej att pojkar har klänning. Vi kan dra slutsatsen att barnen intar olika förhållningssätt under samtalet och ibland också motstridiga sådana, vilket kan kopplas till begreppet multipla subjektiviteter. Enligt Lenz Taguchi (2003) innebär detta begrepp att individen kan ha många olika förhållningssätt till en situation, allt med tanke på vilka diskurser som är dominerande i stunden. Detta betyder att i skilda situationer kan personer skapa sig olika förhållningssätt. Under samtalens gång märker vi att ju mer vi diskuterar, desto mer ökar barnens acceptans gällande normöverskridandet. Det kan exempelvis innebära att de från början är starkt emot delar av bokens handling, förslagsvis om att prinsessor ska rädda prinsar, för att senare inta en annan diskurs som innebär att prinsessor lika gärna kan rädda prinsar.

Vi upplever det också som att barnen ibland ändrar sitt förhållningssätt för att passa in och för att de kanske inte vill riskera att hamna utanför gruppen (Hedlin, 2006; Lenz Taguchi, 2004). Ett exempel på detta är när Julia säger att hon tycker om att leka med barbie dockor, varav pojkarna håller för öronen. Detta leder till att Julia ändrar sitt förhållningssätt och säger att

hon också tycker om att spela dator. Det känns som att pojkarna i den här situationen är överordnade hennes åsikter och att hon rättar sig efter dem, kanske med rädsla av att hamna utanför gemenskapen. I samband med detta slår tanken oss angående det Philus från Alexandria sa 100 år e.Kr., då han uttalade sig om att "Själens tillhör ett överlägsnare släkte än känslan, liksom mannen gentemot kvinnan." (Hirdman, 2001, s.9). Trots att samhället har förändrats uppfattar vi ändå att pojkarnas åsikter emellanåt är de som känns mer dominanta, exempelvis som i det här fallet då vi tolkar det som att Julia ändrar sin åsikt på grund av pojkarnas reaktioner. Ett annat exempel är när Lukas och Robin är eniga om att flickor inte kan ha byxor som sitter löst, utan att de ska vara tightare. Maria berättar då att hon har byxor som sitter löst hemma, men hon är noga med att betona att hon inte använder dem. Ett tredje exempel på detta är när balett diskuteras, varav Maria till en början anser att det är helt okej att pojkar dansar. Under samtalet förklarar Lukas sedan att han inte skulle vilja dansa för att det skulle vara pinsamt, detta leder till att Maria ändrar sitt förhållningssätt och håller med Lukas. Med detta menar vi inte att flickorna inte säger sina åsikter, för det kan vi i resultatet konstatera att de gör. Dock upplever vi ett mönster som talar för att flickorna verkar påverkas mer av pojkarnas förhållningssätt, och vill vara dem till lags, i förhållande till att pojkarna påverkas av det flickorna säger.

När vi i efterhand lyssnar på samtalen uppfattar vi det också som att pojkarna överlag både tar och ges mer uppmärksamhet (Månsson, 2000; Olofsson, 2007). Detta exempelvis när de ropar ut kommentarer till utklädningskläderna, varav vi inte direkt reagerar på detta under samtalen. Vi ställer oss frågande till om vi hade reagerat annorlunda om det hade varit flickorna som börjat ropa ut kommentarer och pojkarna som diskuterat mer stillsamt med varandra. Olofsson (2007) menar att de könsmonster som finns i samhället är så rotade i våra personligheter och därmed något som vi omedvetet förhåller oss till och förmedlar till barnen. Därmed att vår respons på barnens agerande bidrar till skapandet av deras sociala kön och deras tankar om könskonstruktion. Trots att vi försöker vara så kallat neutrala och bemöta barnen jämställt, så kan vi när vi i efterhand lyssnar på materialet konstatera att så var inte fallet hela tiden.

När vi går igenom materialet märker vi också att barnen många gånger intar så kallat traditionella diskurser. Davies (2003) poängterar att barn visar vilket kön de tillhör genom olika attribut varav flickor använder kjolar och sjalar medan pojkarna använder mer byxor och tröjor. De dominerande diskurserna i samtalen innebär bland annat att pojkar inte kan ha klänning och att det enbart är pojkar som kan klä ut sig till Spiderman, likaså att det finns

särskilda leksaker som är så kallat ”pojkleksaker”, exempelvis stridsflygplan och pangare. Till skillnad från detta framställs flickor som de som enbart kan ha Hello Kitty klänning, klä ut sig till prinsessa, leka med ”tjejbarbiedockor” och spela prinsesspel. Hedlin (2006) menar att vi i allmänhet rättar oss efter det som i samhället anses som självklart och normalt, varav vi tidigare har skrivit att samhället trots att vi säger att det ska vara jämställt, faktiskt gör skillnad på flickor och pojkar (Lenz Taguchi i Davies, 2003). Detta märker vi under samtalen då barnen många gånger intar de så kallat traditionella diskurser som finns i samhället gällande vad som anses vara ”normalt” om man är flicka eller pojke. Utifrån våra slutsatser gör majoriteten av barnen skillnad på de båda könen och tillskriver dem attribut som kan ses som typiskt kvinnliga respektive manliga.

Trots att majoriteten av förhållningssätten som synliggörs under samtalen upplevs som så kallat traditionellt manliga respektive kvinnliga, så intas också de diskurser som innebär ett förhållningssätt som motsäger sig det traditionella. Dock bör betonas att dessa inte är särskilt uttalade och att det de flesta gånger är några få personer som säger emot de dominerande diskurserna. Ett exempel på detta är när Maria efter en stunds diskussion intar ett annat förhållningssätt och istället menar att det är helt okej att pojkar har klänning, vilket de andra i gruppen inte håller med om.

Vi har reflekterat över och spekulerat i om resultatet skulle ha blivit annorlunda om gruppkonstellationerna enbart hade varit flickor respektive pojkar. Kanske framträder könskonstruktion olika beroende på vilka barnen omringas av, med tanke på de rådande diskurserna och de förhållningssätt som barnen har med sig (Lenz Taguchi, 2004). Därmed hade andra diskurser förmodligen använts och varit tillgängliga. Detta hade kunnat innebära att ett annat förhållningssätt till samhällets rådande normer hade intagits och exempelvis hade Julia kanske inte sagt att hon också tycker om att spela dator. Likaså hade kanske pojkarna inte intagit ett sådant förhållningssätt som de nu gjorde angående barbiedockor. Eventuellt hade deras inställning till detta då istället varit att barbiedockor kunde vara lite spännande att leka med.

Vi vill poängtera att det är intressant att denna studies resultat, trots att det skiljer närmre 25 år på undersökningarna, har lett fram till ett resultat liknande Davies (2003). Där majoriteten av barnen till en början med avvisar eller säger emot det som överskrider de rådande normerna och gärna vill upprätthålla det så kallat traditionella i konstruerandet av kön. Dock

vill vi också nämna att det även finns de barn som i vår studie intar könsneutrala förhållningssätt. Vi tolkar det som att könsmonster är något som är befast djupt inom oss och någonting som därmed är svårt att ändra på. Vidare menar Davies (2003) att vår personlighet är uppbyggd av tudelningen mellan könen, detta eftersom barnen möter diskurser i samhället som innebär en identitet som antingen flicka eller pojke respektive manligt och kvinnligt. Vi kan konstatera att de normer som råder i samhället just nu, till stor del speglar det barnen uttalar sig om under boksamtalen.

Avslutningsvis vill vi påpeka att om det ska kunna bli ett jämställt samhälle, där det viktiga inte är om man är flicka eller pojke och där barnen inte tillskriver somliga egenskaper som kvinnliga respektive manliga, tror vi att samhället måste förändras. Davies (2003) menar att vi ska sluta att göra skillnad på könen och istället ge barnen friheten att positionera sig på många olika sätt. Om vi gör det och uppmanar barnen till att överskrida de så kallat traditionella könsmonstren menar Sandberg, Sandström och Stier (2013) att det formar deras könskonstruktion som därmed kommer att innehålla både det som enligt tradition anses tillhöra det manliga respektive det kvinnliga. Att barnen ska få testa sådant de är intresserade av oberoende om de är pojkar eller flickor, är något *Lpfö 98* (Skolverket, 2010) och *Lgr11* (Skolverket, 2011) betonar. Därmed ska barnen få möjlighet att aktivt göra sig till ett kön och vi som pedagoger måste erbjuda en varierad miljö som är så kallat könsneutral. Vi kan konstatera att de på avdelningen *Kaninen* hade tre rosa lådor med övervägande kvinnliga barbie dockor, vilket vi anser talar för att detta är flickornas område. Detta är också den dominerande diskursen under boksamtalen. Istället menar vi att de borde ha lådor med mer blandade barbie dockor, så att de inte får den traditionella "flickstämpel". Om vi som pedagoger gör verksamheterna mer neutrala, tror vi också att det kan bidra till att barnens tankar kring könskonstruktion inte blir lika traditionellt kvinnliga respektive manliga. Svaleryd (2002) menar att pedagoger har stor påverkan på barns könskonstruktion.

Genom samtalen som vi har haft tillsammans med barnen anser vi att vi har bidragit med förhållningssätt som överskrider de traditionella, vilka tyvärr fortfarande upplevs som de dominerande. Vår förhoppning är att vi har gjort ett litet avtryck hos barnen och vidgat deras synsätt gällande könskonstruktion.

7.1 Förslag på vidare forskning

Under vår forskningsprocess har det dykt upp tankar om vad som skulle vara intressant att fördjupa sig i ytterligare. Vi har funderat över hur resultatet skulle ha blivit om vi hade gjort en liknande undersökning fast på en förskola med en pedagogisk inriktning som exempelvis Reggio Emilia. Hade barnen då konstruerat kön på ett annat sätt? Likaså anser vi att det hade varit intressant att genomföra studien med andra gruppkonstellationer än de som vi hade, förslagsvis enbart med flickor för att därigenom se hur resultatet då hade blivit. Det hade också varit spännande att pröva undersökningen på en annan åldersgrupp för att därmed kunna jämföra resultatet mellan yngre och äldre barn.

Referenser

Carlsson, Lena & Linnér, Susanne (2009). "Jämställdhet i förskolan – en fråga om erkännande och omfördelning". I: Angelfors, Christina & Schömer, Eva (red.), *En bok om genus: nyfikenhet, nytänkande, nytta*. Växjö: Växjö University Press

Cederborg, Ann-Christin (2000). *Barnintervjuer: vägledning vid utredningsarbete*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Chambers, Aidan (2004). *Böcker inom oss: om boksamtal*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Davies, Bronwyn (2003). *Hur flickor och pojkar gör kön*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur

Doverborg, Elisabet & Pramling Samuelsson, Ingrid (2000). *Att förstå barns tankar: metodik för barnintervjuer*. Stockholm: Liber

Eidevald, Christian (2009). *Det finns inga tjejbestämmare: att förstå kön som position i förskolans vardagsrutiner och lek*. Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation

Eidevald, Christian (2011). *"Anna bråkar!": att göra jämställdhet i förskolan*. Stockholm: Liber

Eidevald, Christian & Lenz Taguchi, Hillevi (2011). I: Lenz Taguchi, Hillevi, Bodén, Linnea & Ohrlander, Kajsa (red.) (2011). *En rosa pedagogik – jämställdhetspedagogiska utmaningar*. Stockholm: Liber

Foucault, Michel (2008). *Diskursernas kamp*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings bokförlag Symposion

Gens, Ingemar (2002). *Från vagga till identitet: hur flickor blir kvinnor och pojkar blir män: [teorin bakom pedagogiken på förskolorna Björntomten och Tittmyran]*. Jönköping: Seminarium

Hammarén, Nils & Johansson, Thomas (2007). *Identitet – vilka är du?* Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur

Hedlin, Maria (2006). *Jämställdhet, en del av skolans värdegrund*. Stockholm: Liber

Henkel, Kristina (2006). *En jämställd förskola: teori och praktik*. Skärholmen: Jämställt.se

Henkel, Kristina & Tomičić, Marie (2009). *Ge ditt barn 100 möjligheter istället för 2: om genusfällor och genuskrux i vardagen*. Skärholmen: Jämställt.se/Olika Förlag AB

Hilliard, Lacey J. & Liben, Lynn S. (2010) "Differing Levels of Gender Salience in Preschool Classrooms: Effects on Children's Gender Attitudes and Intergroup Bias". *Child Development*, vol. 81, no. 6, pp. 1787–1798.

Hirdman, Yvonne (2001). *Genus: om det stabilas föränderliga former*. Malmö: Liber

Hjorth, Marie-Louise (1996). *Barns tankar om lek: en undersökning av hur barn uppfattar leken i förskolan*. Diss. Lund: Univ.

Hwang, Philip & Nilsson, Björn (2003). *Utvecklingspsykologi*. Stockholm: Natur och kultur

Lantz, Annika (2013). *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur

Lenz Taguchi, Hillevi (1997). *Varför pedagogisk dokumentation?: om barnsyn, kunskapssyn och ett förändrat förhållningssätt till förskolans arbete*. Stockholm: HLS Förlag

Lenz Taguchi, Hillevi (2004). *In på bara benet: en introduktion till feministisk poststrukturalism*. Stockholm: HLS Förlag

Lindö, Rigmor (2005). *Den meningsfulla språkväven: om textsamtalets och den gemensamma litteraturläsningens möjligheter*. Lund: Studentlitteratur

Månsson, Annika (2000). *Möten som formar: interaktionsmönster på förskola mellan pedagoger och de yngsta barnen i ett genusperspektiv*. Malmö: Institutionen för pedagogik, Lärarhögskolan

Nordin-Hultman, Elisabeth (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. Diss. Stockholm: Liber AB

Olofsson, Britta (2007). *Modiga prinsessor och ömsinta killar: genusmedveten pedagogik i praktiken*. Stockholm: Lärarförbundets förlag

Patel, Runa & Davidson, Bo (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

Sandberg, Anette, Sandström, Margareta & Stier, Jonas (2013). "Working with gender pedagogics at 14 Swedish preschools". *Journal of Early Childhood Research*, vol. 11, no. 2, pp. 123-132.

Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. Stockholm: Fritzes

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Fritzes

SOU 2006:75 (Statens offentliga utredningar) (2006). *Jämställdhet i förskolan – om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete*. Stockholm: Fritzes

Svaleryd, Kajsa (2003). *Genuspedagogik: en tanke- och handlingsbok för arbete med barn och unga*. Stockholm: Liber

Tallberg Broman, Ingegerd (2002). *Pedagogiskt arbete och kön: med historiska och nutida exempel*. Lund: Studentlitteratur

Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Wahlström, Kajsa (2003). *Flickor, pojkar och pedagoger: jämställdhetspedagogik i praktiken*. Stockholm: Sveriges utbildningsradio (UR)

Wernersson, Inga (2012). ”Om genusordning förr och nu – betydelsen av utbildning”. I: Lundgren, Ulf P., Säljö, Roger & Liberg, Caroline (red), *Lärande, skola, bildning: [grundbok för lärare]*. Stockholm: Natur & Kultur

Bilaga I

Kristianstad 2013.10.21

Hej!

Våra namn är Rebecca Grönlund och Oscar Lundberg och vi läser vår sista termin på lärarutbildningen, Kristianstad Högskola. Nu är det tid för oss att skriva vårt examensarbete.

Vi skulle gärna vilja lyssna på vad ditt barn tänker och funderar kring gällande pojkar och flickor. Detta kommer att göras i samtal med de barn som vill delta och utgångspunkten kommer att vara en barnbok. Ljudinspelning kommer att ske. Materialet används enbart av oss och raderas när arbetet är färdigskrivet.

Vetenskapsrådet belyser olika etiska principer för forskning, vilka går att läsa om på <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (2013-10-21). I vår undersökning följer vi dessa och det innebär bland annat att om du inte vill att ditt barn deltar, så respekteras detta till fullo som en självklar rättighet. Likaså kommer inga barn att kunna identifieras i studien, inte heller förskolan/skolan som studien ägt rum på.

Om ni undrar över något, tag kontakt med oss eller någon av personalen på förskolan/skolan.

Hälsningar

Rebecca Grönlund tel. xxxx - xx xx xx

Oscar Lundberg tel. xxxx - xx xx xx

Jag godkänner att mitt barn deltar i undersökningen: JA   NEJ

Jag godkänner att samtalet vi har med mitt barn spelas in: JA   NEJ

Barnets namn: _____

Förälder/vårdnadshavare: _____

Bilaga II

Frågor att diskutera till Kenta och barbisarna

Uppdrag 1: Kläder och färger

I kuvertet finns bilder på olika utklädningskläder; prinsessklänningar, spidermandräkter, riddarrustning, kjolar et cetera. Bilderna sprids ut över golvet:

- Om du ska klä ut dig, vad skulle du då välja att ha på dig av bilderna som ligger på golvet? Hur kan det vara att du valde just dessa kläder?

Kenta klär på sig en rosa kjol och högklackade röda skor (bild):

- Vad tycker du om att pojkar har kjol? Berätta mer om det!
- Vad tycker du om att pojkar har rosa kläder?

Sedan kommer pojkarna in och ser Kenta i kjol (bild):

- Vad tror du att pojkarna tänker när de kommer in och ser Kenta dansa i kjol tillsammans med flickorna?

Kenta går in på toaletten när pojkarna ser honom i kjol (bild):

- Vad tror du anledningen är till att Kenta går in på toaletten? Vad tror du att han tänker då?

Uppdrag 2: Leksaker och lekar

Kentas kompisar brottas, men Kenta vill inte vara med (bild):

- Vad tror du att anledningen är till att Kenta inte vill vara med när de andra pojkarna brottas?

Kenta sneglar bort på flickorna som leker (2 bilder):

- Vad tror du att han tänker när han sneglar bort på dem när de leker i sandlådan eller när de sitter i fönstret med sina barbiedockor?

Kentas pappa vill packa ner fotbollen i väskan, men Kenta säger att den inte får plats (bild):

- Vad tror du pappa tänker när Kenta inte vill packa ner fotbollen i sin väska?

Kenta har med sig sin barbiedocka till förskolan (bild):

- Vad tror du att flickorna tänker när Kenta kommer in med sin barbiedocka?
- Vad tycker du om att pojkar leker med barbiedockor?

Plockar fram egentagna fotografier på leksaker:

- Om du ska välja en av de här leksakerna, vilken skulle du helst leka med då?
- Hur kan det vara att du vill leka med just den leksaken?

- Tycker du att det finns någon leksak som bara flickor eller bara pojkar kan leka med? Berätta!

Så gör prinsessor

Uppdrag 1: Kläder och färg

När prinsessor klär på sig väljer de mellan olika klänningar (bild):

- Tycker du att prinsar också kan välja det eller vad tycker du att de ska ha på sig?

Prinsessan i boken väljer den här gången en rosa klänning (bild):

- Vad tycker du om att pojkar har rosa kläder på sig? Berätta!
- Om du ska välja din favoritfärg på kläder, vilken färg väljer du då?
- Tycker du att det finns någon färg som bara flickor eller bara pojkar kan ha på sina kläder? I så fall vilken? Berätta!

I kuvertet finns massa bilder på olika kläder; jeans, klänningar, tröjor osv. Bilderna sprids ut över golvet:

- Om du ska välja vilka kläder du ska ha på dig av dem som ligger på golvet, vilka väljer du då? Berätta!
- Tycker du att det finns några kläder som bara pojkar eller bara flickor kan ha på sig? Berätta mer!

Uppdrag 2: Aktiviteter – sport

Prinsessor kopplar gärna av med lite ishockey och det är dem som tacklar hårdast (bild):

- Vad tycker du om att flickor spelar ishockey?
- Tycker du att det finns någon sport som flickor eller pojkar inte kan syssla med? Berätta!

Prinsessor slåss mot drakar och räddar prinsar (bild):

- Vad tycker du om att prinsessor fäktas med svärd och slåss mot stora drakar?
- Vad tycker du om att det är prinsessan som räddar prinsen?

Uppdrag 3: Egenskaper

Om du skulle vara prinsessa eller prins för en dag:

- Hur skulle du vilja klä dig då?
- Hur skulle du vilja vara som prins eller prinsessa? (Snäll, vacker, tuff, söt osv.)
- Vem skulle du vilja leka med?

- Finns det någonting som prinsessor kan göra men inte prinsar, och tvärtom? Berätta!

Rakel och de tre stordåden (förbereddes som reserv)

Uppdrag 1: Lekar

Rakel, Mats och Sara leker riddare (bild):

- När du leker, brukar du då leka med både flickor och pojkar?
- Vad tycker du om att pojkar och flickor leker tillsammans? Berätta!

Uppdrag 2: Flickor/pojkar – kan de göra samma saker?

Roland skrattar och säger att tjejer inte kan vara riddare (bild):

- Vad tycker du om att tjejer är riddare?
- Finns det någonting som du tycker att enbart killar eller enbart tjejer kan göra? Berätta mer!

Drottningen skrattar åt Rakel och menar att hon aldrig kommer att klara av att besegra draken och rädda fången i tornet, för tjejer kan ju inte vara riddare tycker hon (bild):

- Vad tycker du om att tjejer slåss mot drakar och räddar fångar?
- Tycker du att Rakel klarade av att genomföra uppdragen som drottningen gav henne lika bra som en kille som var riddare skulle gjort? Berätta mer!

De rider mot draken som finns långt in i skogen i den stora gråa grottan. Mats håller om Sara för han tycker att det är otäckt (bild):

- Vad hade du tyckt om att rida in i den mörka skogen bort mot berget?
- Tror du att flickor och pojkar kan tycka att det är lika läskigt? Berätta!
- Vad tycker du om att kungen inte ville kriga och slåss? Berätta!